

Innehåll

Längre väntan på att få adoptera	1
Information och intryck från ett ursprungsland	4
Två internationella konferenser och studiebesök i Filippinerna	7
Adopterade behöver kunna sätta ord på sin egen livshistoria	14
Boktips	16 och 17
Allmänna Barnhusets Stora Pris	17
Adoption - ett annat sätt att bli förälder	18
Dom från Regeringsrätten i mål angående medgivande till adoption enligt socialtjänstlagen	19
Vägledande samspel för nyhemkomna adoptivföräldrar	20

Längre väntan på att få adoptera

Under senare tid har det tagit allt längre tid att adoptera. Det totala antalet internationella adoptioner i Sverige sjönk år 2006 med 19 procent jämfört med året innan. Troligtvis kommer antalet att sjunka på liknande sätt i år.

Fler sökande än barn tillgängliga för adoption

Bakgrunden till de längre väntetiderna och det minskade antalet adoptioner är att fler är intresserade av att adoptera internationellt än det finns barn tillgängliga för internationell adoption. Intresset för att adoptera internationellt har ökat i många av mottagarländerna och nya länder har tillkommit. I Spanien har intresset för internationell adoption vuxit explosionsartat. Antalet internationella adoptioner i Spanien ökade mellan 1998 och 2004 med 273 procent, från 1487 till 5541 adoptioner per år. Under samma tid ökade antalet internationella adoptioner i världen med 42 procent (Selman P. 2006). Samtidigt har den socioekonomiska utvecklingen i flera av ursprungsländerna inneburit att färre barn lämnas för internationell adoption. Fler barn kan i dessa länder stanna

i sina ursprungsfamiljer och man gör i större utsträckning nationella placeringar för de barn som behöver en ny familj.

Foto: MIA

Det är en diskrepans mellan vilka barn som önskas av de sökande och vilka barn som behöver familj genom internationell adoption. På CARA:s adoptionskonferens i oktober 2007 i Indien nämnde Peter Selman, forskare i adoptionsstatistik vid universitetet i Newcastle, att för varje barn under tre år, som inte har några kända hälsoproblem och som behöver en familj genom internationell adoption, finns ungefär tre sökande familjer. Samtidigt finns det många barn på barnhemmen som är äldre än tre år och/eller har någon sjukdom eller något funktionshinder. Till dessa barn är det fortfarande svårt att hitta adoptivföräldrar.

Förändringar i Kina påverkar adoptionsverksamheten i hela världen. För Sveriges del har adoptionerna från Kina omfattat omkring hälften av det totala antalet adoptioner de senaste åren. Intresset för att adoptera från Kina har varit enormt i Kinas samarbetsländer (18 länder), vilket fått till följd att väntetiden under det senaste året blivit längre. För närvarande är handläggningstiden ca två år och mycket talar för att den kan komma att bli längre. För att begränsa antalet ansökningar införde den kinesiska adoptionsmyndigheten CCAA i våras nya krav på de sökande. De nya kraven innebär att många sökande inte längre kan skicka sin ansökan till Kina. Detta, i kombination med den allt längre handläggningstiden, har gjort att man väljer att ansöka om adoption från andra länder vilket i sin tur påverkar tiden det tar att adoptera från dessa länder.

Mer arbete, minskade resurser

För adoptionsorganisationernas del innebär detta att antalet ansökningar växer samtidigt som antalet slutförda adoptioner per år minskar. Praktiskt betyder det mindre resurser och större arbetsbelastning. För att anpassa sig till den förändrade situationen har flera av adop-

tionsorganisationerna minskat sin personal och ändrat sina avgiftssystem.

Eftersom man kan vara registrerad som sökande hos flera adoptionsorganisationer är det omöjligt att veta hur många sökande det finns totalt. Adoptionscentrum, som är den största adoptionsorganisationen, har idag ca 2900 sökande i sitt register varav ca 950 har skickat ansökan till utlandet. Den näst största adoptionsorganisationen, Familjeföreningen för internationell adoption, har drygt 1000 registrerade ansökningar varav ca 400 är skickade till utlandet.

Adoptionsorganisationerna ska tillämpa strikt turordning då de förmedlar ansökningar till utlandet. När de sökande betalar in sin sökandeavgift ska de få ett registreringsdatum och när de får beslut om medgivande kan de aktivera sin ansökan. Adoptionsorganisationen ska sedan förmedla ansökningarna i tur och ordning utifrån registreringsdatum.

När ansökan skickas till utlandet avslutas väntetiden hos den svenska adoptionsorganisationen och ursprungsländernas handläggning tar över. Ursprungsländerna har olika regler och policy för hur de hanterar ansökningar. CCAA tillämpar strikt köordning medan andra adoptionskontakter gör en mer individuell matchning. I en del länder, som t.ex. Sydafrika och Taiwan, får den biologiska mamman vara med och välja adoptivföräldrar till barnet. Detta innebär att sökande kan få vänta olika länge på att få barnbesked trots att de haft lika lång väntetid i Sverige.

Kommunernas handläggning

När väntetiderna, från att de sökande fått sitt medgivande blir mer än två år påverkar det också kommunernas handläggning. Många sökande kommer inte att hinna få något barn under de två år som ett medgivande gäller. Ett

---

beslut om medgivande gäller enligt socialtjänstlagen i två år och det går alltså inte att besluta om medgivande för längre eller kortare tidsperiod. Man kan inte heller förlänga ett medgivande. Däremot kan de sökande ansöka om nytt medgivande. En bedömning i varje enskilt fall får göras av hur mycket de sökandes situation förändrats och utifrån det hur omfattande den nya utredningen behöver vara.

Den ovissa väntan kan vara känslomässigt påfrestande och de sökande kan komma att behöva stöd från sina utredare.

Konsekvenser för de sökande

Det är viktigt att de som är intresserade av att adoptera får information så att de själva kan bedöma sina möjligheter och ta ställning till om de vill ansöka om att få adoptera ett barn. Detta är dock inte någon lätt uppgift eftersom den internationella adoptionsverksamheten i många avseenden är mycket oförutsägbar. Ursprungsländer kan plötsligt stoppa de internationella adoptionerna och adoptionsorganisationerna kan finna nya samarbetskontakter i nya ursprungsländer. Därför kan man egentligen inte veta något mer än hur det är vid varje given tidpunkt.

Som det ser ut just nu är det troligt att en del av de adoptionssökande som är registrerade hos adoptionsorganisationerna inte kommer att kunna adoptera något barn. Många kommer att hinna bli för gamla för att kunna få ett nytt beslut om medgivande. Sedan Kina införde sina nya krav på sökande kan ensamstående skicka sina ansökningar till ytterst få kontakter. Detta innebär att möjligheten för en ensamstående, som ansöker om adoption idag, att få ett barn är mycket liten, om man ser till hur förhållandena är idag. En

del familjer som har adopterat kommer inte att hinna adoptera ett syskon.

Utöver dessa mer konkreta konsekvenser innebär den ökande väntetiden en känslomässig påfrestning. Väntan är inte bara lång utan även oviss. Eftersom de flesta sökande registrerar sig hos adoptionsorganisationen innan de har fått sitt medgivande förändras kösituationen varje gång en sökande meddelar att de fått medgivande. Det är därför omöjligt att svara en sökande på hur många som står före på tur att skicka sina ansökningar. Antalet sökande med tidigare registreringsdatum kan förändras till att bli fler om sökande med tidigare registreringsdatum aktiverar sin ansökan eller färre om sökande med tidigare registreringsdatum avbryter, byter land eller väljer att skicka sin ansökan genom en annan adoptionsorganisation.

Konsekvenser för barnen

Det finns inget som tyder på att det tar längre tid för barnen att bli adopterade. Däremot kan en konsekvens av de långa väntetiderna för föräldrarna bli att en del adopterade barn inte kommer att få några syskon.

För äldre barn och barn med s.k. särskilda behov kan de längre väntetiderna för adoptivföräldrar innebära större chanser att få en adoptivfamilj. Många ursprungsländer ger förtur till sökande som adopterar barn med särskilda behov. Det är viktigt att bedöma om de sökande har kapacitet att ta emot ett barn med särskilda behov. Viktigt är också att de sökandes beslut är väl genomtänkt så att det inte endast är ett sätt att förkorta adoptionsprocessen.

Referens:

Selman P (2006) "Trends in Inter-country Adoption: Analysis of data from 20 receiving countries" *Journal of Population Research*, 23-2: 183-204 – special issue on Globalisation and Demographic Change"

Information och intryck från ett ursprungsland

Ett viktigt redskap i MIA:s tillsyn är att resa till ursprungsländerna. Här sammanfattas information och några intryck från MIA:s tillsynsresa till Ryssland i april 2007. En närmare redogörelse för MIA:s tillsynsresa till Korea i september 2007 kommer i nästa nummer av MIA Info.

Tillsynsresa till Ryssland

Det första barnet som adopterades till Sverige från det forna Sovjetunionen kom från Moskvaområdet till en rysk familj i Sverige 1989. Adoptionscentrum har samarbetat med myndigheter i olika regioner av Ryssland sedan 1991. I dagsläget har BFA-A och Adoptionscentrum auktorisation för att förmedla adoptioner från Ryssland. Dock har ingen av de två organisationerna ännu fått ackreditering i Ryssland enligt de nya regler som utfärdats av ryska myndigheter.

MIA genomförde en tillsynsresa till Ryssland under april 2007. Bakgrunden till denna var bl.a. en ny lag som gällde registrering av Non-Governmental Organizations (NGOs) i Ryssland. Lagen, som trädde i kraft i januari 2006, innebär att alla NGOs måste registreras och att det ställs nya krav på information som de måste redovisa. MIA ville under resan få mer information om

vilka nya krav som ställs på adoptionsorganisationerna, få möjlighet att följa adoptionsprocessen från den utredning som görs om barnens bakgrund till adoptionsbeslutet i rysk domstol, få klarhet i vilken information om barnen som adoptivföräldrarna kan få tillgång till före sin första resa och få information om avgifter och kostnader som svenska adoptionsorganisationer betalar för adoptioner från Ryssland.

Barnens bakgrund

Den vanligaste orsaken till att barn blir tillgängliga för adoption är att deras föräldrar blivit framtagna föräldrarätten. En del av barnen har ensamstående mödrar som inte har ekonomiska möjligheter att ta hand om dem. I dessa fall kan mödrarna ge sitt skriftliga medgivande till att barnen lämnas för adoption.

När ett barn omhändertas för samhällsvård är det i Ryssland flera olika ministerier som är inblandade och har olika ansvarsområden. Det är Hälsoministeriet som ansvarar för barnhem för de små barnen upp till fyra års ålder. Utbildningsministeriet ansvarar för barnhem och internatskolor för barn mellan fyra och 18 års ålder. Socialministeriet ansvarar för unga vuxna mellan 18 och 23 års ålder, samt för institutionsvård för barn med fysiska eller psykiska funktionshinder.

Barn som saknar familj registreras först hos lokala förmyndarmyndigheter. Barnen ska vara förklarade tillgängliga för adoption innan de får föras in i det regionala adoptionsregistret. De ska vara inregistrerade i databanken för lokal adoptionsplacering under en period om två

Foto: MIA

---

månader. Har de inte fått adoptivfamilj under denna period sänds uppgifterna till det centrala federala registret i Moskva. Under de sex månader som barnen är registrerade i det centrala registret kan de adopteras endast av inhemska adoptivföräldrar. Det blir sammanlagt minst åtta månader innan internationell adoption är möjlig.

Demografi och hälsa

Rysslands befolkning minskar årligen med 700 000 människor. Enligt ryska barnläkare måste Ryssland öka födelsetalen från nuvarande 1,2-1,5 miljoner till 2-2,5 miljoner per år för att upprätthålla befolkningstalen. Andelen barn i befolkningen har sedan 1990 minskat med en tredjedel. Sjukdomsfrekvensen för barn under 15 år har ökat med 15 procent under de senaste fyra åren.

Moderns föräldrapenning (fäder är ytterst sällan pappalediga) uppgår under de första ett och ett halvt åren till 40 procent av hennes senaste inkomst. Man har rätt att vara föräldraledig under tre år och därefter återvända till sin tidigare arbetsplats.

President Putin introducerade 2007 det s.k. moderkapitalet, som utbetalas till kvinnor som föder sitt andra barn. En summa på 250 000 rubel (ca 65 800 SEK) sätts in på ett särskilt konto som modern får disponera fr.o.m. barnets tredje födelsedag, dock endast till barnets utbildning, inköp av lägenhet till familjen och dylikt. Opinionsundersökningar visar att majoriteten av de ryska kvinnorna anser att detta förvisso är en stor summa pengar, men att den inte påverkar deras beslut att försöka få fler barn.

Hälsotillståndet har försämrats i Ryssland. Orsakerna är bl.a. dåliga levnadsvanor i form

av hög alkoholförbrukning och rökning, fet och vitaminfattig kost samt otrugga levnadsvillkor. En rad sjukdomar har åter fått spridning, såsom tuberkulos och difteri. Hiv/aidsepidemin växer, främst bland sprutnarkomaner. Enligt UNAIDS uppskattas antalet hiv-smittade i Ryssland nu till nära en miljon personer.

Hälsovården fungerar otillfredsställande, särskilt primärvården är eftersatt. Flertalet allmänna sjukhus är nedgångna. Lönerna för sjukvårdspersonalen är låga och patienter måste ofta betala en extra slant till personalen för att få vård.

I Ryssland går det två aborter på varje födsel. Familjeplanering och sexualupplysning kan genomföras endast i mycket blygsam omfattning. Trenden i antalet aborter är dock nedåtgående – under de senaste tio åren har antalet aborter minskat med en fjärdedel.

Barnadödligheten är hög efter europeiska mått och dödligheten har dessutom ökat bland personer i arbetsför ålder. 2002 var den förväntade livslängden för män bara 60 år, medan siffran för kvinnor var 72 år.

Barnets rättigheter

Ryssland har ratificerat FN:s Barnkonvention, men konventionen tillämpas inte alltid. Situationen på landets barnhem är i allmänhet besvärlig, på många håll svår.

Många hem- och familjelösa barn hamnar i kriminalitet och tvingas in i missbruk och prostitution. Ungdomsbrottsligheten har ökat på senare år. Enligt en siffra, som uppgavs för oss under vår resa, är ca 800 000 barn föräldralösa i Ryssland, vilket är fler än efter andra världskriget. 250 000 av dessa bor på institution.

---

90 procent av dessa barn har föräldrar och är därmed s.k. socialt föräldralösa. Totalt blir det 130 000 nya föräldralösa barn i Ryssland varje år, varav hälften är barn till föräldrar som förlorat föräldrarätten.

Barnhemmen är alla statliga och saknar program för utslussning. Vården av barnen styrs av hälsovårdsnämnden och det anses som en sanitär olägenhet om barnen skulle laga mat, tvätta eller städa. De flesta barnen lämnar barnhemmen efter nioårig skola vid 15 års ålder, utan att ha fått någon träning i daglig livsföring. De som går två år till i skolan kan få stanna på barnhemmen under den tiden. Många av barnen har olika svårigheter, är försenade i sin utveckling och klarar inte av studierna. En del av barnen återvänder till sina familjer. Eftersom ingen i regel har arbetat med familjen under tiden barnen vistats på barnhem har kontakten oftast inte upprätthållits. Det blir därför ofta förenat med problem för barnet att återvända till sin familj.

Under senare år har det framkommit oroväckande uppgifter om en kraftigt växande produktion av barnpornografiskt material i Ryssland. De många hem- och familjelösa barnen är en utsatt grupp för sexuell exploatering.

Positivt är att frågor som rör de föräldralösa barnen numera har hamnat på den politiska dagordningen. Som ett led i att försöka minska antalet barn på institution har President Putin genomfört en rad förändringar inför år 2007. Dessa innefattar bl.a.:

- Högre barnbidrag för barn under ett och ett halvt år.
- 40 procent av tidigare lön för mödrar som väljer att stanna hemma med sina barn under 18 månader (se ovan).
- Ersättning för utgifter som föräldrar betalar för dagisplats.

- "Maternity capital" på ca 250 000 rubel (se ovan) för familjer som väljer att föda fler än ett barn.

Foto: MIA

Korea

I september 2007 genomförde MIA en tillsynsresa till Korea. Syftet med besöket var att få möjlighet att på plats följa utvecklingen av adoptionsförmedling från Sydkorea och samtidigt få en inblick i Adoptionscentrums arbete i landet. Under vårt besök var vi intresserade av att titta närmare på de faktorer som påverkar inhemsk och internationell adoption i Sydkorea, vilka möjligheter det finns att tillämpa subsidiaritetsprincipen i landet och vad som ingår i de kostnader och avgifter som betalas av adoptionsorganisationer verksamma i landet. MIA fick under resan tillfälle att träffa myndigheter, besöka barn- och mödrahem, samt träffa den koreanska organisation som är Adoptionscentrums samarbetspart i landet. En närmare redogörelse för resan kommer i nästa nummer av MIA Info.

Två internationella konferenser och studiebesök i Filippinerna

MIA har deltagit i två internationella adoptionskonferenser och presenterat den svenska föräldrautbildningen inför adoption. Här följer en beskrivning av konferenserna, 9th Global Consultation On Child Welfare Services i Filippinerna (17-20 september 2007) och 2nd International Conference on Adoption i Indien (8-10 oktober 2007), samt några ord om hur presentationen av föräldrautbildningen mottogs. På båda konferenserna deltog representanter för centralmyndigheter, adoptionsorganisationer, institutioner och ideella organisationer samt socialarbetare och forskare.

9th Global Consultation On Child Welfare Services, Filippinerna

Global Consultation är en internationell konferens som arrangeras av den filippinska adoptionsmyndigheten Intercountry Adoption Board (ICAB). Den första ägde rum 1992 och alla konferenser har hållits i Filippinerna med undantag från en som hölls i Chicago, USA. Den nionde konferensens tema var Adoption: Opening Windows for Development. Under tre och en halv dag utbyttes tankar och idéer kring hur man kan förbättra det internationella samarbetet och främja de nationella adoptionerna.

Ett stort samtalsämne under konferensen var s.k. sommarläger. Filippinerna har under de senaste åren skickat grupper av barn genom amerikanska adoptionsorganisationer till USA, där de under några månader tagits om hand av amerikanska familjer. Om samvaron fallit väl ut har barnen adopterats av de familjer som de bott hos. De barn som skickas på sommarläger är barn över sju år som har någon sjukdom eller något funktionshinder. Ur filippinsk synvinkel är detta ett mycket bra sätt att arbeta eftersom man hittar familjer till barn som annars skulle få stanna kvar på institutionerna. Utifrån vårt nordiska perspektiv undrade vi hur ett sådant förfaringsätt påverkar barnen. Vad innebär det för de barn som inte blir adopterade och får återvända till Filippinerna?

Filippinerna är ett övervägande katolskt land. Det märks att landet har starka band till USA. Det sociala arbetet präglas av välgörenhetsideologi. Många av talarna tackade Gud för att man har möjlighet att vara en god människa och hjälpa de fattiga. Välgörenhetsideologin blir tydlig också i inställningen till bistånd och donationer som är den rakt motsatta i förhållande till den inställning som uttrycks i den svenska adoptionslagstiftningen.

2nd International Conference on Adoption, Indien

Den indiska centralmyndigheten, Central Adoption Resource Authority (CARA), arrangerade den internationella konferensen i Indien. På programmet fanns punkter som rörde etiska ramar med utgångspunkt i FN:s Barnkonvention och 1993 års Haagkonvention, förberedelse av adoptivföräldrar, barn med särskilda behov, ursprungsfrågor, nationella adoptioner och statistik.

CARA arbetar med att ta fram nya riktlinjer för adoptionsverksamheten, vilka planeras träda i kraft den 1 januari 2008. Debatten kring dessa var både arg och högljudd. För att motverka korruption och risker för att barn blir tillgängliga för adoption på felaktigt sätt vill CARA införa en ny kontrollinstans och centralisera ansökningsförfarandet så att alla ansökningar ska skickas till CARA, som ska fördela dessa

Peter Selman
Foto: MIA

till institutionerna. Kritikerna menar att en ny kontrollinstans bara kommer att fördröja den redan långa adoptionsproceduren. Man menar att det är bättre att se till att de instanser som redan finns fungerar bättre istället för att bygga upp ytterligare nya. I vissa delstater är det faktiskt så att en myndighet som ska finnas enligt det nuvarande systemet inte ens finns. Man ifrågasätter också hur CARA som har bristande resurser, redan för de uppgifter som de har nu, ska kunna hantera alla ansökningar. De svenska adoptionsorganisationerna har uttryckt att det blir svårt att arbeta med adoption i Indien om de måste skicka ansökningar till andra institutioner än dem som de har erfarenhet av att arbeta med. En annan viktig fråga är att CARA har bestämt att vårdavgiften får uppgå till högst 3500 dollar per adoption. Många av barnen som finns på institutionerna har behov av läkarvård vilket innebär att kostnaden för barnets vård och uppehälle ofta blir mycket högre. En fråga som då uppstår är vem som ska stå för dessa kostnader.

De närvarande ländernas centralmyndigheter var inbjudna att redogöra för situationen för adopterade från Indien samt ge reflektioner på adoptionsarbetet med Indien. I detta sammanhang talade två representanter för den grupp som nu arbetar med att ta fram regler inför USA:s anslutning till Haagkonventionen. Det var många som ville ha synpunkter på hur amerikanska adoptionsorganisationer arbetar.

Sveriges samarbete med Indien har en lång tradition. Många verksamma i Indien uttryckte sin respekt för svenska adoptionsorganisationers arbete och den svenska inställningen till etik och kostnader. Indien är ett av de ursprungsländer där nationella adoptioner ökat genom åren. Vi fick höra att svensk adoptionsrörelse bidragit till den utvecklingen.

Efter konferensen hade MIA ett möte med CARA då frågor kring de nya riktlinjerna och de långa väntetiderna diskuterades.

Special parents for special children

Både ursprungsländer och andra mottagarländer har uttryckt intresse för den svenska föräldrautbildningen inför adoption. Därför har MIA översatt kursboken till engelska. Titeln på engelska är Special parents for special children. De filippinska och de indiska centralmyndigheterna bjöd in MIA att presentera den svenska föräldrautbildningen inför adoption på sina respektive adoptionskonferenser.

Det har varit en inspirerande upplevelse att få samtala med yrkesverksamma involverade i adoptionsarbete från myndigheter och organisationer. I de flesta länder anser man att det är viktigt att adoptivföräldrar blir förberedda inför adoption. En vanlig reflektion är att förberedelse kan motverka att relationerna i adoptivfamiljen bryts. Många konferensdeltagare har berättat att

---

de arbetar med liknande föräldraförberedelseprogram men att de kommer att ha glädje av den svenska modellen, som de uppfattade som väl strukturerad och genomtänkt. Ur ursprungsländernas perspektiv uppfattas svenska adoptivföräldrar generellt sett som väl förberedda.

Filippinerna

I samband med konferensen i Filippinerna tillbringade vi några intensiva dagar i Manila. Vi besökte ICAB, den filippinska centralmyndighetens kontor, gjorde studiebesök hos ECPAT och Commission on Human Rights samt gjorde flera besök till projekt som drivs av Virllanie Foundation. Genom våra besök, främst med Virllanie, fick vi en inblick i hur vardagen kan gestalta sig för den stora befolkning i Filippinerna som lever i fattigdom. Det följande är en beskrivning av några av de verksamheter som vi besökte och ett försök att förmedla några intryck.

Virllanie Foundation

Före vår avresa hade vi kontaktat en organisation som arbetar med stöd till ungdomar i fängelse. Dominique Lemay som är grundare och president för Virllanie Foundation svarade genast att vi var välkomna att besöka verksamheten på barnfängelset och andra projekt som organisationen driver.

Virllanie startades 1992 och är nu en av de största organisationerna som arbetar med gatubarn i Manila. Organisationen har 117 anställda och ett femtiotal volontärer. De driver 13 hem som ger husrum, mat, utbildning och kärlek till de barn som lever där samt ett antal stödprogram som t.ex. medicinskt och juridiskt stöd, en mobil skola, familjeåterföreningsprogram mm. Målet för all verksamhet är att stödja och utbilda utsatta barn så att de ska bli så självstän-

diga som möjligt och få möjlighet att fungera i samhället.

Sveriges ambassad i Manila skrev i en promemoria (2007-03-28) att "i huvudstaden Manila beräknas mer än tre miljoner människor leva hopträngda i slumområden utan tillgång till rent vatten och under otillräckliga sanitära förhållanden". Läkare utan gränser uppskattade år 2002 att 100 000 barn levde på gatan i Manila. En del barn lever med sina familjer på gatan, andra har sporadisk kontakt med föräldrarna och en del antas leva på gatan utan kontakt med sina föräldrar.

Foto: MIA

Mobila skolan

Tillsammans med Virllanies personal besökte vi tre projekt. Det första var den mobila skolan. Den mobila skolan består av en lärare, en socialarbetare och en sjuksköterska. De har en liten vagn med ett femtiotal skärmar som kan dras ut. Skärmarna är som svarta tavlor med pedagogiska övningar. Samlingsplatsen är ett litet torg, omringat av brusande trafik, med en fontän där barnen badade.

Foto: MIA

Barnen som samlades kring vagnen kom från en marknad i närheten och närliggande gator. De bodde tillsammans med sina familjer under kartonger och presenningar. Åldern på de barn som deltog var alltifrån tre år till tidiga tonår. Några av barnens föräldrar var där med yngre syskon. Alla hade löss och skabb. En liten flicka hade stora kala röda fläckar i hårbotten och det såg ut som att någon slitit av håret i stora tussar. Många hade trasiga tänder, svåra ögoninfectioner och svullna magar. De luktade kiss och smuts. Efter en stund kom några större pojkar som var berusade av lösningsmedel.

Att möta barn som lever i en så akut bristsituation kan kännas som ett slag i magen. Man ser alla de synliga tecknen på fattigdom och utsatthet. Men det kanske svåraste är att stå ut med att detta är barnens vardag. Kanske skulle det vara enklare som västerlänning att förstå om de satt på trottoarkanten och grät. Men de skrattar och stöjar. Detta är allt de känner till och mitt i misären finns små glädjeämnen. Småbarn fascinerar av vatten som rinner i dammet på gatan i Manila, såväl som i sandlådan i Stockholm, och man önskar så innerligt att den viljan att utforska inte ska dö.

Den eftermiddag som vi var med fick de små barnen arbeta med alfabetet medan de äldre hade samtal om trafficking. De små hade svårt att sitta still men många kunde stava och använda flera av räknesätten. De fick skriva i skrivhäften som de var rörande rädda om. Socialarbetaren berättade för de äldre om vilka metoder som används för att lura barn och familjer och vad som kan hända de barn som utsätts för trafficking. Sedan fick barnen göra ett enklare forumspel. Några barn fick gestalta en situation där barn hotades av trafficking och åskådarna fick ge förslag på hur barnen skulle rädda sig ur situationen.

De barn som deltagit i skolan fick matkupper. Maten delades ut från en bil som stod parkerad i en gränd ett kvarter bort från torget. Det var ris, köttgryta och näringskakor. Efter maten vägdes barnen. Viktstatistiken redovisas till det företag som donerar näringskakorna. Man delade också ut mediciner.

Där bilen stod parkerad bodde en familj. Medan barnen åt var det någon som rakade sig och en annan tvättade kläder. Hela tiden passerade tricycles (små motorcyklar med sidovagn) och bilar. Vid gränden flöt en kanal som skämtsamt kallas gyllene floden där avloppet rinner rakt ut och sopor och avfall flyter omkring. Virlanies medarbetare har förbjudit barnen att bada i den men det gör en del av dem ändå.

The RAC

The Reception and Action Center är ett tillfälligt hem, som drivs av Manila stad, för folk som lever på gatan. Människorna som hålls i förvar där hämtas från gatorna av polisen. Centrets syfte är att hänvisa människor vidare till samhällsinsatser som t.ex. avgiftningshem eller barnhem. Man försöker också få de intagna som ursprungligen kommit från andra provinser att återvända dit.

När Virlanie först började arbeta med centret befann sig hundratals människor, många barn, instängda i små gallerförsedda rum. Det var så trångt att de inte kunde sitta eller ligga. De saknade mat, medicin, toalett och vatten. Virlanie har under femton år arbetat med att bygga upp en verksamhetsstruktur som möjliggör att de intagnas rättigheter respekteras. En viktig del av detta arbete är den ständiga kampen mot korruption. Ett första steg var att se till att de resurser, t.ex. maten, som kom till centret verkligen gavs till de intagna och inte togs av dem som arbetar på centret. Ett sätt för de anställda vid centret att tjäna en extra slant var att beslagta de intagnas samlade sopor och själva sälja detta till en skrothandlare (att samla sopor och sälja dessa är ett vanligt sätt att försörja sig på). Centrets nya chef var mycket ifrågasatt av vissa av de anställda för att ha eliminerat dessa möjligheter.

Nu är de som tagits in på Centret inte längre inlåsta mer än på själva området. De får mat, vatten och medicin. De sanitära anläggningarna fungerar. Det görs ordentliga ansträngningar för att slussa de intagna vidare till andra lösningar. När vi kom in genom grindarna omringades vi av barn som sedan följde med oss runt. De som var där hade sina tillhörigheter samlade på rostiga våningssängar som stod i rader. Där fanns hela familjer men också de som verkade vara där ensamma.

Fängelset

I anslutning till Centret finns ett fängelse för minderåriga. Sedan juni 2007 är det olagligt att placera barn under femton år i fängelse. Många minderåriga finns dock fortfarande i fängelserna. Lagen säger att rättegång ska hållas

senast sex månader efter att en person häktas. Rättsystemet är dock ineffektivt och överbelastat så häktade personer kan få tillbringa flera år i fängelse i avvaktan på rättegång. Mutor och goda förbindelser gör det möjligt för fångar att fortsätta sin kriminella verksamhet från fängelset och ha kontakt med yttervärlden.

Pojkarna är instängda i mörka trånga rum. Det stinker av smuts och från den toalettanordning som finns i ett hörn. När vi passerade varje rum hördes i kör "Welcome monsieur Dominique, Welcome visitors". En kille stack ut sina smala armar och visade stolt tatueringarna som var tecknet på att han var medlem i maffian. Dominique berättade att när han först kom till fängelset var det många fler pojkar i varje rum och det fanns inga fönster som släppte in dagsljus. Då tog vakterna mutor för att släppa in män som förgrep sig på pojkarna. Nu ska det inte längre förekomma men pojkarna förgriper sig på varandra.

Det fanns också en avdelning för flickor. Den var lite mer hemlik och det var inte så många flickor där. Några av dem var gravida.

Payatas

Virlanies familjeprogram syftar till att stärka familjerna i den livssituation där de befinner sig. Målet är att ge familjer förutsättningar och motivation att ta bättre hand om sina barn och sätta upp långsiktiga mål för sin tillvaro. Man arbetar med att stärka individen genom socialt arbete, ekonomiskt stöd, andlig och politisk utveckling. Basen är att bygga "communities", d.v.s. små sociala enheter där medlemmarna själva förvaltar och distribuerar stödet. Genom ett sponsorprogram ges barn möjlighet att gå i skolan och föräldrarna får föräldrautbildning.

Foto: MIA

I varje "community" finns ett kooperativ som kan ge lån då en familj har tillfälliga ekonomiska problem. Man uppmuntrar varje medlem att spara en peso (ca 16 öre) om dagen och genom ett samarbete med Uplift Foundation kan familjerna ges träning och micro-lån till att starta små affärsverksamheter som t.ex. små kiosker eller syverkstäder.

Vi följde med en socialarbetare till Payatas Quezon City eller Smokey Mountains som det också kallas. Området är byggt på ett sopberg och de som lever där försörjer sig på att sälja det som de hittar bland soporna. Dagen har delats upp i arbetspass för att så många som möjligt ska få möjlighet att hitta något att sälja. Av vad vi kunde se var det mest plast och plåt i de stora balar som bars ned från berget. Vi fick dock höra om enstaka fynd som fina klockor och smycken. Man tar också tillvara saker för egen konsumtion, t.ex. nagellack. Många flickor hade fina rosa tå- och fingernaglar. För några år sedan rasade en del av sopberget samman och mer än tusen människor begravdes. Många av dem har man inte kunnat hitta.

Många som lever i Payatas har kommit till Manila från olika provinser ute i landet för att söka lyckan. Då det visar sig att de inte kan ordna bostad och arbete har de inte längre pengar ens till att köpa sig en biljett hem. Många av dem kommer ensamma från landet men under tiden i Manila bildar de familj vilket också försämrar möjligheterna att återvända till hemprovinserna. De blir kvar som interna flyktingar (jfr. migranterna i Kina och desplazados i Colombia). De saknar rättigheter och kan plötsligt bli förflyttade om myndigheter och privata intressenter vill ha marken de bor på. Virlanie hoppas kunna motivera så många familjer som möjligt att återvända till sina hemprovinser och har utvecklat program för att möjliggöra detta.

Vi var där en söndag och männen hade samlats för att dricka och hålla tuppfäkningar. På en plan utanför Virlanies kontor spelade några pojkar basket och i en gång mellan skjulen hoppade några barn hage. Kvinnor och flickor lagade mat, diskade och tvättade. Eftersom det var regnperiod var allt blött och halt. Det var flugor överallt. Vi träffade en man som hade sju barn. Den äldsta dottern var vuxen och hade egna barn och det yngsta barnet var 10 månader. Mamman hade nyligen dött och mannen behövde pengar till begravningen.

När vi vandrat runt i området samlades kvinnorna i Virlanies kontor. Socialarbetaren presenterade oss för varandra. De undrade var Sverige låg. Någon visste att det var ett kallt land som ligger i Europa. "De får gärna förflytta oss dit i ert ställe, i stället för att skicka oss till våra hemprovinser" skojade en kvinna. Vi skrattade alla tillsammans och grät inombords.

ECPAT

Barnsexturism uppmärksammades 1990 på en internationell konferens om turism. Detta var början till en treårig kampanj mot barnsexturism: End Child Prostitution in Asian Tourism (ECPAT). ECPAT-kontor öppnades i Thailand, Sri Lanka, Filippinerna och Taiwan. 1996 arrangerade ECPAT tillsammans med UNICEF, NGO-gruppen för barnkonventionen och svenska regeringen en Världskongress mot sexuell kommersiell exploatering av barn. På kongressen fanns 122 av världens regeringar representerade och ECPAT arbetar sedan dess för att skydda barn i hela världen. Förkortningen ECPAT står nu för End Child prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes.

MIA på besök i Payatas. Foto: MIA

ECPAT Filippinerna arbetar med rehabilitering av offer för sexhandeln, nätverksarbete och opinionsbildningsarbete. Filippinerna har idag en lagstiftning som möjliggör att väcka åtal mot personer involverade i sexuell kommersiell exploatering. Tyvärr undergräver korruptionen möjligheterna att ställa pedofiler till svars.

Dolores Alforte, ECPAT Filippinernas verkställande direktör, berättade om ett par flickor som utsatts för sexuell exploatering av en man från Holland. De flydde från sin situation och tog sig gömda på ett lastfartyg från sin hemprovins till Manila. Där sökte de upp en journalist som de tidigare blivit intervjuade av. Journalisten tog flickorna till ECPAT. ECPAT har försökt väcka åtal mot holländaren två gånger. Båda gångerna har han kommit undan genom att muta polis och domare. Han har också köpt tystnad av en av flickornas föräldrar genom att köpa familjen ett hus. Dolores visste inte om det skulle vara möjligt att motivera flickorna att väcka åtal igen.

Det är inte ovanligt att barnhem inte vill ta emot barn som utsatts för sexuell exploatering. Man anser att man inte har förmåga att svara för deras och de andra barnens säkerhet. Därför har ECPAT ett eget barnhem med plats för 30 barn. Förutom de fysiska och psykiska övergrepp som barnen varit offer för har de också utsatts för sexuellt överförbara sjukdomar, oönskade graviditeter och aborter. ECPAT:s hem är en fristad där barnens grundläggande behov av mat, kläder, medicin m.m. tillgodoses. Vid behov får de stödsamtal, terapi och psykiatrisk behandling. De får också information om sina rättigheter och förberedelse inför att möta sina förövare vid en eventuell rättegång. När vi besökte hemmet träffade vi en grupp ungdomar som förberedde en teaterföreställning.

Maj-Gull Axelsson har skrivit en dokumentärroman om en barnprostitutions- och barnpornografiskandal som uppmärksammades under 1980-talet. Boken som heter "Rosario är död" kan vara svår att få tag i bokhandeln men finns på bibliotek och rekommenderas för den som vill läsa mer om barnsexturism. För mer information om ECPAT besök www.ecpat.se.

Adopterade behöver kunna sätta ord på sin egen livshistoria

Munhi Westin är leg. psykolog och leg. psykoterapeut. Hon är också adopterad och kom som tioåring till Sverige från Korea. Sedan 1999 driver hon Adoptiva Psykologmottagning. Mottagningen vänder sig till adopterade och adoptivföräldrar och erbjuder stödsamtal, krisbearbetning och psykoterapi. Adoptiva håller också utbildningar, kurser och föredrag på uppdrag av organisationer och föreningar. MIA Info träffade Munhi och ställde frågor kring hur hon, utifrån sitt arbete, ser på adopterades och adoptivfamiljers behov av stöd.

Finns det en central problematik som är typisk för adopterade patienter?

”Som i allt terapeutiskt arbete är det relationen till föräldrarna. Men banden mellan barn och föräldrar kan vara skörare i adoptivfamiljer än i andra familjer. Det gör att adopterade kan vara särskilt sårbara.

Ett annat viktigt tema som inte uppmärksammas tillräckligt mycket är internationellt adopterades etniska identitet. De känner sig svenska inombords men blir inte alltid bemötta så. Det kan skapa förvirring och osäkerhet kring identiteten. Många adopterade arbetar mycket med frågor kring var de hör hemma.”

Vilka behov har adopterade barn utöver de behov som barn i allmänhet har?

”Adopterade barn, liksom andra barn, behöver bli bekräftade som dem de är. Det som är speciellt med adopterade barn är att de har en bakgrund och ett ursprung som inte är en del av adoptivföräldrarnas historia. Det är viktigt att detta inte suddas ut. För de adopterade jag jobbar med har ett problem varit att adoptivföräldrarna inte pratat med dem om adoptionen. Det finns ett vakuum kring adoptionsrelaterade frågor. De behöver lära sig ord och begrepp så att de kan tala om vad det innebär för dem att vara adopterade. Adopterade behöver kunna sätta ord på hur det känns att bli övergiven och sedan komma till en annan kultur.”

Hur uppstår detta vakuum?

”Jag tror att bakgrunden är att föräldrarna har obearbetade känslor som hör ihop med den ofrivilliga barnlösheten. De flesta adopterade

som jag träffat vet inte hur föräldrarna tänkte när de valde att adoptera. Det har varit för laddat att prata om. Det enda de vet är att de inte kunde få barn. Infertilitetskrisen, sorgen och processen att adoptera

– allt detta påverkar relationen till barnet. Det är enligt min erfarenhet i många fall en kris för identiteten som man och kvinna att inte kunna föda barn. Som alla kriser behöver den bearbetas vilket innebär att våga känna alla känslor som krisen väcker. Gör man inte det byggs en mur som håller de smärtsamma känslorna instängda. Det påverkar hela områden i personligheten. När de får ett barn som behöver hjälp med känslor kring separation, byte av miljö och språk är det en stor begränsning om de förnekar ett eget trauma. De kommer inte att kunna se barnet i sin helhet och barnet kommer att känna vilka delar som föräldrarna inte accepterar. På så sätt påverkar det anknytningen.”

Hur tror du att den adopterades inre bilder av de biologiska föräldrarna kan inverka på relationerna i adoptivfamiljen?

”Det har förstås betydelse vad barnet varit med om före adoptionen, t.ex. om det levt med sin familj eller varit på barnhem. Om barnet utsatts för traumatiska upplevelser krävs det naturligtvis väldigt mycket av adoptivföräldrarna. Föräldrarna måste förstå att detta är något som barnet behöver bearbeta. Om adoptivföräldrar är beredda att verkligen ta till sig barnet

---

har de biologiska föräldrarna ingen betydelse för vilken relation de får. Men om relationen till adoptivföräldrarna är dålig kan den adopterade söka sig till en idealiserad bild av de biologiska föräldrarna. Det är flykten till det andra."

Många av de adopterade och adoptivföräldrar som kommer till Adoptiva har redan varit i kontakt med en annan terapeut eller med psykiatrien men inte känt att de blivit förstådda. De har kommit fram till att deras bekymmer har att göra med adoptionen och söker därför en terapeut med särskild adoptionskompetens. Munhi tror dock att många väljer att söka sig till en terapeut som inte är adopterad. Hon tänker att det bl.a. kan bero på förnekande. Om man vill få bekräftelse på sin svenska identitet kan det vara provocerande att möta en terapeut med en ickesvensk etnicitet.

På vilket sätt påverkar det terapin att terapeuten också är adopterad?

"Det sker något redan i första mötet, som jag har svårt att sätta ord på. Det är en slags igenkänning som handlar om att terapeuten inte ser svensk ut och att båda vet att terapeuten också är adopterad. Det ger en särskild möjlighet till empati och bekräftelse. Det kan vara svårt för terapeuter som inte har erfarenheten att vara adopterad att föreställa sig hur det kan vara."

Munhi berättar om en vanlig fråga som hon kan få av kollegor som haft adopterade patienter. De har berättat om patienter som sökt terapi för att de vill prata om sin adoption. När sedan terapin börjat har de inte alls pratat om adoptionen. Terapeuten har då undrat om de egentligen inte vill tala om adoptionen. Munhi menar att det beror på att den adopterade saknar ord och verktyg för att förmedla sina känslor kring adoptionen. Det handlar inte om att de inte vill.

Kan det innebära svårigheter att både terapeut och patient är adopterad?

"Det beror helt på vem terapeuten är och hur mycket terapeuten jobbat med sin egen bakgrund. När båda har samma typ av svårigheter kan dessa förstärkas."

Är det något särskilt med att skapa en terapeutisk allians med adopterade patienter?

"Jag jobbar mest med långa terapier och många av mina patienter har personlighetsstörningar. Patienter som har personlighetsstörning har svårigheter att skapa tillitsfulla relationer och det är därför svårt att skapa förtroendefulla allianser med dem. Det är jobbigt för att de måste testa relationen. Men när jag jobbar med adopterade känner jag att det alltid finns en överhängande risk att de ska avbryta terapin. Det är en särskild dubbelhet. Den känslan har jag inte med andra patienter."

Adopterade har ju avbrutna relationer som aldrig repareras. Kan det bero på det?

"Ja det handlar om det. Hotet om att bli övergiven ligger där hela tiden. Det är därför som jag ringer upp dem om de uteblir från en timma. Det gör jag inte med patienter som inte är adopterade. Då lägger jag ansvaret på dem. Men vad gäller adopterade så tror jag att de har ett behov av att bli uppsökta. Det är som att de signalerar: Hitta mig!"

Du sa att det verkar som att adoptionsbanden kan vara svaga. Hur tänker du kring det?

"Det är adoptivföräldrarnas uppgift att hålla kvar relationen, men det verkar inte fungera för en del adoptivföräldrar. Det finns en oförmåga och en hjälplöshet, eller en gränslöshet. De vet inte hur de ska agera som föräldrar, hur de ska vara förebilder och sätta gränser. När barnet revolterar i tonåren tappar de sin föräldraauktoritet och vet inte hur de ska återuppbygga

---

den. De vacklar och barnen kan tänja på deras gränser hur mycket som helst.”

Hur kan detta ta sig uttryck?

”Ett exempel kan vara en 14-årig flicka som tror att hon är gravid. Mamman säger att hon måste gå och göra ett graviditetstest och frågar om hon ska gå med. Dottern säger nej. Men som jag ser det kan inte en 14-åring fatta ett sådant beslut. Det är en del av föräldraansvaret att säga: Kom nu går vi!

Ett annat exempel kan vara att en yngre tonåring struntar i att komma hem under helgen utan att informera föräldrarna om var hon/han är. Vissa föräldrar står fullständigt handfallna och vet inte hur de ska agera utan hoppas på att barnet ska dyka upp så småningom. Ett annat uttryck för att föräldrarna tappat sin föräldraauktoritet kan vara att barnet kan kalla föräldrarna vad som helst, som t.ex. böggjäväl eller hora.”

Vad tror du att hjälplösheten och gränslösheten beror på?

”Det kan ha samband med en obearbetad infertilitetskris. Ofrivillig barnlöshet innebär att livet inte får den fortsättning som de flesta förreställer sig och tar för given. Det är ett avbrott i kontinuiteten och ett stort avsteg från hur vi förreställer oss livet. Adoptivföräldrar går igenom föräldrautbildning och hemutredning. Det är nödvändigt men samtidigt ett intrång i privatlivet. Deras gränser bryts och utomstående ska bedöma om de okej eller inte som adoptivföräldrar. Infertilitetsutredning är ett intrång i kroppen som inte är normalt. Det är så mycket som kan skapa känslor av maktlöshet och övergivenhet. De adoptivföräldrar som går i terapi hos mig är mycket starka människor som reagerat och vill jobba med sig själva.”

Vad behöver de för stöd för att kunna växa i sin föräldraroll?

”De kan behöva få tidig förebyggande konsultation. De kan få hjälp med att se sin sårbarhet

och sina svagheter. Det kan vara svårt att vara förälder och det kan vara extra svårt att vara adoptivförälder. Vi möter våra barn som vi är med de blinda fläckar vi har. Det får barnen leva med men i ett adoptivföräldraskap tillkommer perspektiv som man kan medvetandegöra.”

Boktips

Internationellt adopterade i Sverige
Vad säger forskningen?

Red. Margareta Carlberg och Karin Nordin Jareno, (2007) IMS och Gothia Förlag

Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, IMS, vid Socialstyrelsen har sammanställt kunskap om internationellt adopterade barn i Sverige. Antologin kan öka kunskapen om internationellt adopterade och bidra till att de får rätt stöd och hjälp. Tolv forskare har skrivit om sitt respektive expertområde. Margareta Carlberg och Karin Nordin Jareno har varit redaktörer. Antologin omfattar ämnen som historik, anknytning, språk och lärande, identitetsutveckling, normbrytande beteende, livsstil och hjälpsökande, psykisk hälsa och social anpassning samt adopterades ställning på arbetsmarknaden. Antologin vänder sig till personal inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skolan och studerande. Den kan också vara av intresse för adopterade och deras anhöriga.

Allmänna Barnhusets Stora Pris

Allmänna Barnhusets Stora pris delas varje år ut till den eller de som genom banbrytande insatser befrämjat barns och ungdomars sociala förhållanden. Årets pris tilldelades Bo Vinnerljung för hans forskning inom den sociala barnvården och Elisabeth Massi Fritz för hennes insatser som juridiskt biträde till barn och unga som utsatts för hedersrelaterad brottslighet.

Foto: Socialstyrelsen

Bo Vinnerljung har studerat vård i fosterhem och förmedlat det han funnit till praktiker, beslutsfattare och lagstiftare. Han har också i ett flertal sammanhang synliggjort de familjehemsplacerade barnen.

I sitt tacktal "The dark side of the force – Barnvårdens mörka sida" redogjorde Bo Vinnerljung för hur barn omhändertagits av samhället på olika platser i världen. Han berättade bl.a. om barn till de kanadensiska indianerna, de australiensiska aboriginernas barn och föräldralösa barn i pionjärtidens Amerika. Han berättade vidare om hur man i Norge har omhändertagit de s.k. tattarnas barn och satt dem på barnhem, pojkhem och andra institutioner. Tattarna i Norge har bildat "Taternas Landsforening". Föreningen arbetar med att bevara och upplysa om romernas kultur, språk och levnadssätt. Den fick motta de 100 000 kr som Bo Vinnerljung fick som prispengar.

Elisabeth Massi Fritz har i sitt arbete som juridiskt biträde till barn och unga som utsatts för hedersrelaterad brottslighet ett tydligt barnperspektiv. Hon lyfter fram vikten av flickors och pojkars lika behandling. Vidare bidrar Elisabeth Massi Fritz med en kulturell förståelse för tankar och attityder som finns bl. a. i Mellanöstern.

Boktips

Magda och Loppsockan

Magda och Anton

Text: Lena Arro

Bild: Sara Gimbergsson

(2006) Bokförlaget Opal AB

Bilderböckerna om adoptivflickan Magda vänder sig med enkla texter och busiga bilder till de mindre barnen. Magda är liten flicka som köper en socka för en krona i en andrahandsaffär. Hennes mamma och pappa verkar tycka att sockan är smutsig men Magda tvättar den. Loppsockan blir Magdas ständiga följeslagare. I den andra boken om Magda får hon en lillebror. Lillebror Anton kan inte särskilt mycket, varken springa eller kasta boll. Men skrika kan han. Loppsockan tycker att Anton är liten som ett skrutt.

Adoption – ett annat sätt att bli förälder

Av: Sofia French & Astrid Trotzig

Författare och initiativtagare till projektet *Adoption – ett annat sätt att bli förälder*

Ibland tänker vi att vi måste vara tokiga som dragit igång den här omfattande verksamheten. Att det måste anses både förmätet och dumdrigt av oss att åta oss uppgiften att försöka förbättra förståelsen mellan adopterade barn och deras föräldrar i ett adoptionsrelaterat perspektiv. Men lika ofta, om inte oftare, ger detta arbete oss energi, därför att vi i grunden är övertygade om att det var rätt att starta projektet *Adoption – ett annat sätt att bli förälder*. Någon liknande verksamhet finns oss veterligt inte i Sverige, trots att behovet för oss som är engagerade i adoptionsrelaterade frågor att mötas i en dialog är stort. Detta behov bekräftar de föräldrar vi mött när vi varit ute och pratat om adoption, både som författare och som redaktörer för antologin *Hitta hem. Vuxna adopterade från Korea berättar* (Ordfront Förlag 2003).

Med projektet *Adoption – ett annat sätt att bli förälder* vill vi fördjupa och utveckla dialogen mellan vuxna adopterade och dagens adoptivföräldrar, där vi både delar med oss av våra egna erfarenheter och upplevelser som adopterade men också tar del av föräldrarnas perspektiv. Ett perspektiv som vi delar på flera sätt, dels som tillhörande samma generation som majoriteten av dagens blivande eller nyblivna adoptivföräldrar, dels som föräldrar till barn med etniskt osvenskt utseende. Våra barns verklighet tvingar oss att på nytt reflektera över vår egen identitet, denna gång också från deras perspektiv i ett Sverige som på många sätt ser annorlunda ut än när vi själva växte upp.

Vi riktar oss både till blivande föräldrar och föräldrar till barn i olika ålder och från olika länder. Tonårsföräldrar eller föräldrar till unga vuxna eller vuxna har vi inte mött ännu, trots att det inte finns några hinder för en grupp med mer tonårsinriktade frågeställningar. Viktigt är dock att vår verksamhet är förebyggande, inte åtgärdande. Vi anar att föräldrar till tonåringar som har reella adoptionsrelaterade problem,

söker sig till den professionella sjukvården och psykiatrin, en vård som vi varken kan eller ska erbjuda.

Man kan fråga sig om vår verksamhet framstår som problemorienterad, att det enda skälet till att föräldrar söker sig till oss är för att de har "problem" sina barn. Vi vill hellre se att det vi diskuterar är sådant som kan men inte behöver vara ett problem, frågor som föräldrarna och barnen kan men inte nödvändigtvis måste ställas inför.

Vi har valt att utgå från några specifika teman och frågeställningar: anknytning och separation, identitet, återresor eller "söka rötter"-frågor samt främlingsfientlighet och fördomar. Men vi diskuterar också mer svårdefinierade frågeställningar som rör barnens medvetenhet, föräldrarnas engagemang och hur eller om man kan skilja adoptionsrelaterade frågor från mer allmänmänskliga identitetsfrågor.

Föräldrarna träffas i små grupper, högst åtta deltagare. Samtalen och diskussionerna blir intensiva, livliga, ibland känslolösa, men aldrig obehagliga. Att grupperna är så pass små tror vi bidrar till den öppna atmosfären.

Projektet stöds av Allmänna arvsfonden och är planerat att pågå i tre år och syftar till att dels bedriva verksamhet för adoptivföräldrar i form av samtalsgrupper under ledning av vuxna adopterade och dels att sprida denna verksamhet till andra kommuner i hela Sverige. Det är med andra ord ett uppbyggnadsprojekt där den ena delen av arbetet består av att utforma och utarbeta en fungerande modell för själva samtalen, medan den andra delen består av att sprida verksamheten. Detta sker genom att upprätta samarbeten med myndigheter, organisationer, brukare och andra som arbetar med och/eller är engagerade i adoptionsfrågor. Vi arbetar också med att marknadsföra verksamheten samt bilda nätverk för vuxna adopterade som är villiga att leda samtalsgrupperna.

Dom från Regeringsrätten i mål angående medgivande till adoption enligt socialtjänstlagen

*Regeringsrätten har den 12 november 2007 meddelat dom i två mål (mål nr 570-07 och 828-07) angående medgivande till adoption enligt socialtjänstlagen.
Regeringsrätten har avslagit två makars ansökan om medgivande enligt 6 kap. 6 och 12 §§ socialtjänstlagen att i sitt hem ta emot ett utländskt adoptivbarn.*

Frågan i målet var vilken betydelse makarnas ålder hade vid bedömningen av frågan om de kunde anses vara lämpade att adoptera. Det ena paret var 46 respektive 47 år vid tiden för sin ansökan till socialnämnden och 49 år vid tiden för Regeringsrättens dom. Det andra paret var 47 respektive 49 år vid ansökan och 50 respektive 51 år vid tiden för Regeringsrättens dom.

Regeringsrättens domar har följande motivering:

Enligt 1 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, ska när åtgärder rör barn särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Enligt 6 kap. 12 § samma lag ska vid bedömningen av frågan om någon är lämpad att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det särskild hänsyn tas till sökandens kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov och den planerade adoptionens innebörd, sökandens ålder, hälsotillstånd, personliga egenskaper och sociala nätverk.

Lagstiftaren har i 6 kap. SoL angett vilka faktorer som särskilt ska beaktas vid lämplighetsbedömningen. I motiven (prop. 2003/04:131 s. 59-61 och 87) framhålls att bedömningen ska göras med beaktande av samtliga omständigheter som är avgörande för adoptionen. Vad beträffar kriteriet sökandes ålder uttalas att det är av vikt att föräldrarna inte har en alltför hög ålder i förhållande till barnets ålder när barnet anländer till det nya hemmet. Föräldrarna/föräldern ska under åtskilliga år framåt ha styrka och flexibilitet att möta barnets speciella behov. Det är viktigt att åldersstrukturen i adoptivfamiljen inte alltför mycket skiljer sig från de flesta andra familjers. Med äldre adoptivföräldrar ökar sannolikheten för att föräldrarnas hälsa sviktar och krafterna inte räcker till på samma sätt som när föräldrarna är yngre. Det finns en tendens att ge äldre sökande medgivande för äldre barn, vilket i sig kan innebära särskilda svårigheter. Hög ålder hos barnet vid adoption är en riskfaktor som kräver extra kompetenta och starka föräldrar. Vidare uttalas – med hänvisning till rättsfallet RÅ 1995 ref. 67 – att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år. En riktpunkt bör vara att sökanden inte bör vara äldre än 42 år vid ansökningstillfället vilket i praktiken innebär att sökanden är upp mot 45 år när barnet anländer. I enskilda ärenden kan det dock finnas anledning att göra en annan bedömning. Ett exempel på en situation då det kan finnas skäl att frångå riktpunkten är, i det fall ett par ansöker om medgivande, att en av sökandena är något äldre än 42 år. Ett annat exempel är adoption av ett syskon. Ytterligare ett exempel är adoption av ett känt barn, exempelvis släktingbarn eller sommarbarn.

Den omständighet de sökande makarna i de båda rättsfallen främst hade anfört för att frångå denna riktlinje var, förutom deras personliga egenskaper, att deras ansökan i första hand avsåg ett äldre barn varför åldersstrukturen i familjen inte skulle komma att avvika från den i många andra familjer.

Regeringsrätten anförde att utgångspunkten för bedömningen av betydelsen av sökandens ålder borde vara den riktlinje som angivits i motivtexten. Vad de båda makarna hade åberopat angående betydelsen av adoptivbarnets ålder gav enligt Regeringsrättens mening inte anledning att göra avsteg härifrån. Det hade inte heller i övrigt kommit fram någon omständighet som innebar att det av annat skäl kunde anses vara förenligt med den aktuella bestämmelsen att lämna makarna medgivande att ta emot ett barn i syfte att adoptera det. De båda makarna fick därför inte medgivande att ta mot ett utländskt adoptivbarn.

Vägledande samspel för nyhemkomna

Falu kommun erbjuder föräldragrupper för nyhemkomna adoptivföräldrar. Grupperna anordnas av Dialogen som är en verksamhet som drivs av kommunen. I grupperna har man arbetat med Vägledande samspel eller International Child Development Programme, ICDP, som det också kallas.

Vägledande samspel är ett program utarbetat av professor Karsten Hundeide och professor Henning Rye, vid Oslo universitet. Utbildningsprogrammet har använts bl.a. i Angola, Etiopien, Italien, Brasilien, Colombia, Ryssland, Makedonien, Tanzania och Danmark. I Sverige sprids och vidareutvecklas programmet genom Stiftelsen ICDP Sweden.

Vägledande samspel är ett förhållningssätt till barn som bygger på respekt för barnet som en egen person. I stället för att undervisa föräldern i en uppfostringsmetod bekräftar Vägledande samspel föräldrarnas egen kompetens. Tanken är att utveckla föräldrarnas lyhördhet för sitt barn så att hon/han kan skapa en god dialog med barnet. Detta sker genom att man i grupp och enskilt arbetar kring åtta teman, som också kan grupperas i tre dialoger. Den första dialogen handlar om att skapa en positiv bild av barnet samt öka föräldrarnas lyhördhet och responsivitet gentemot barnet. Den andra dialogen handlar om att se barnets inneboende utvecklingspotential och vilja att utforska världen. Föräldrarnas roll i detta samspel är att vägleda och hjälpa barnet skapa mening och sammanhang i dess upplevelser. Den tredje dialogen kallas den reglerande dialogen och handlar om att utveckla skyddande gränser för barnet. I takt med utveckling och mognad kan barnet internalisera gränserna och göra dem till en egen inre förmåga att styra sig själv.

Alla nyhemkomna adoptivföräldrar i Falu kommun får, av socialsekreteraren som arbetar med adoptionsfrågor, ett erbjudande om att delta i en föräldragrupp. När det finns en grupp på tre till fyra föräldrar startas en föräldragrupp. Gruppen träffas en och en halv timma, sex till

åtta gånger. Eftersom föräldrarna har barnen med sig kan gruppledarna bekräfta föräldrarnas samspel med sina barn. Deltagarna får en hemuppgift vid varje tillfälle som de kan diskutera hemma med den andra föräldern.

Lisa Grundström, en av de gruppleddare som arbetar på Dialogen, beskriver kortfattat de åtta teman som man arbetar med i grupperna så här:

- Tema 1 - Visa positiva känslor: Föräldrarna får göra en övning där de bland positiva ord får välja de ord som de tycker bäst beskriver deras barn. Med dessa ord får de sedan beskriva sina barn för varandra.
- Tema 2 - Visa följsamhet med barnet: Föräldrarna får diskutera: Vad innebär det att vara följsam? Kan man alltid vara det? Är det anorlunda när det gäller adoptivbarn?
- Tema 3 - Ha en god dialog med barnet: Samtal om vad en känslomässig dialog är och betydelsen av den för anknytningen. Även samtal om "turtagning" och hur den hänger samman med förmågan att leka.
- Tema 4 - Uppmuntra och bekräfta det barnet klarar av: Samtal om skillnaden mellan självkänsla och självförtroende.
- Tema 5 - Hjälpa barnet att samla sin uppmärksamhet: Föräldrarna får diskutera: Hur gör du när du hjälper ditt barn att samla sin uppmärksamhet? Hur reagerar ditt barn när du gör det? Adoptivbarn kan behöva hjälp med att samla sin uppmärksamhet.
- Tema 6 - Ge mening åt delade upplevelser av omvärlden genom att beskriva det som ni upplever tillsammans: Samtal om vikten av att sätta ord på det som man upplever tillsammans för att barnets värld ska bli begripligt. Även samtal

---

om adoptivbarns kontrollbehov och hur man kan hjälpa barnet med detta.

- Tema 7 - Utvidga och förklara det ni upplever tillsammans: Genom att jämföra det man upplever tillsammans med något som barnet upplevt tidigare stimulerar man barnets kunskapsutveckling och förmåga till reflektion. Det här är också viktigt för barnets språkutveckling.

- Tema 8 - Vägleda barnet och sätta gränser på ett positivt sätt: Samtal om hur man kan sätta gränser på ett positivt sätt och hur man tänker kring det och vad det kan vara. Vilken betydelse har det att barnen är nya i familjen och att de mognadsmässigt kan vara yngre än sin faktiska ålder?

Man funderar också kring varje tema utifrån sin motsats. T.ex. vad innebär det för ett barn att inte bli positivt speglad, att inte få möjlighet att dela upplevelsen av omvärlden eller inte få kärleksfulla gränser. Dessa motsatser kan vara ett sätt att fundera kring vad barnen kanske inte haft före adoptionen.

Så här beskriver föräldrar som deltagit i grupperna att de har förändrats:

- Jag har fått tillfälle att tänka till och reflektera över det jag gör. Jag har blivit mer medveten om vad jag gör i förhållande till mina barn, kan hejda mig och ibland välja ett annat sätt.
- Jag har fått en del "nycklar" att använda i vårt samspel. Det känns bra för mig som vuxen och ger god respons från barnet.
- Jag har blivit mer medveten om hur jag gör saker och ting i samspel med mitt barn. Ibland tror jag också att om man funderar/bearbetar

något ihop med andra så sker en förändring inombords som mitt barn känner av. Efter att vi pratade om tandborstning t.ex. så var det inte längre något problem.

- Jag har blivit mer medveten som förälder. Har fått ord på sådant jag kanske redan gjorde, men då omedvetet.
- Jag har blivit tydligare gentemot mitt barn. Känner mig tryggare med de beslut jag fattar. Jag tycker att jag blivit bekräftad som en bra förälder.
- Jag tycker att jag tänker mer nu, än tidigare, på vad jag gör – och varför, på vad jag säger – och varför och hur jag reagerar – och varför. Jag funderar också omvänt ur mitt barns synvinkel.

Dialogens erfarenhet är att vissa frågor och tankar är specifika för adoptivföräldrar t.ex. hur länge ska man vara följsam med sitt barn? En annan fråga är när känner man att man är mamma eller pappa? Ett tredje exempel är hur sätter man gränser mot omgivningen när man adopterat ett barn?

Information om Vägledande samspel finns på www.icdp.se.

Den som är intresserad av att starta Vägledande samspelegrupper för adoptivföräldrar är välkomna att kontakta lisa.grundstrom@falun.se.

Utgivare: Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA | Box 308, 101 26 STOCKHOLM
Telefon: 08-54 55 56 80 | Fax: 08-650 41 10 | E-post: info@mia.eu | Webbplats: www.mia.eu
Ansvarig utgivare: Meit Camving | Redaktör: Lovisa Kim | Layout: Kirsti Åström

Innehåll

Längre väntan på att få adoptera	1
Information och intryck från ett ursprungsland	4
Två internationella konferenser och studiebesök i Filippinerna	7
Adopterade behöver kunna sätta ord på sin egen livshistoria	14
Boktips	16 och 17
Allmänna Barnhusets Stora Pris	17
Adoption - ett annat sätt att bli förälder	18
Dom från Regeringsrätten i mål angående medgivande till adoption enligt socialtjänstlagen	19
Vägledande samspel för nyhemkomna adoptivföräldrar	20

Längre väntan på att få adoptera

Under senare tid har det tagit allt längre tid att adoptera. Det totala antalet internationella adoptioner i Sverige sjönk år 2006 med 10 procent jämfört med året innan. Troligtvis kommer antalet att sjunka på liknande sätt i år.

Fler sökande än barn tillgängliga för adoption

Bakgrunden till de längre väntetiderna och det minskade antalet adoptioner är att fler är intresserade av att adoptera internationellt än det finns barn tillgängliga för internationell adoption. Intresset för att adoptera internationellt har ökat i många av mottagarländerna och nya länder har tillkommit. I Spanien har intresset för internationell adoption vuxit explosionsartat. Antalet internationella adoptioner i Spanien ökade mellan 1998 och 2004 med 273 procent, från 1487 till 5541 adoptioner per år. Under samma tid ökade antalet internationella adoptioner i världen med 42 procent (Selman P. 2006). Samtidigt har den socioekonomiska utvecklingen i flera av ursprungsländerna inneburit att färre barn lämnas för internationell adoption. Fler barn kan i dessa länder stanna

i sina ursprungsfamiljer och man gör i större utsträckning nationella placeringar för de barn som behöver en ny familj.

Foto: MIA

Det är en diskrepans mellan vilka barn som önskas av de sökande och vilka barn som behöver familj genom internationell adoption. På CARA:s adoptionskonferens i oktober 2007 i Indien nämnde Peter Selman, forskare i adoptionsstatistik vid universitetet i Newcastle, att för varje barn under tre år, som inte har några kända hälsoproblem och som behöver en familj genom internationell adoption, finns ungefär tre sökande familjer. Samtidigt finns det många barn på barnhemmen som är äldre än tre år och/eller har någon sjukdom eller något funktionshinder. Till dessa barn är det fortfarande svårt att hitta adoptivföräldrar.

Förändringar i Kina påverkar adoptionsverksamheten i hela världen. För Sveriges del har adoptionerna från Kina omfattat omkring hälften av det totala antalet adoptioner de senaste åren. Intresset för att adoptera från Kina har varit enormt i Kinas samarbetsländer (18 länder), vilket fått till följd att väntetiden under det senaste året blivit längre. För närvarande är handläggningstiden ca två år och mycket talar för att den kan komma att bli längre. För att begränsa antalet ansökningar införde den kinesiska adoptionsmyndigheten CCAA i våras nya krav på de sökande. De nya kraven innebär att många sökande inte längre kan skicka sin ansökan till Kina. Detta, i kombination med den allt längre handläggningstiden, har gjort att man väljer att ansöka om adoption från andra länder vilket i sin tur påverkar tiden det tar att adoptera från dessa länder.

Mer arbete, minskade resurser

För adoptionsorganisationernas del innebär detta att antalet ansökningar växer samtidigt som antalet slutförda adoptioner per år minskar. Praktiskt betyder det mindre resurser och större arbetsbelastning. För att anpassa sig till den förändrade situationen har flera av adop-

tionsorganisationerna minskat sin personal och ändrat sina avgiftssystem.

Eftersom man kan vara registrerad som sökande hos flera adoptionsorganisationer är det omöjligt att veta hur många sökande det finns totalt. Adoptionscentrum, som är den största adoptionsorganisationen, har idag ca 2900 sökande i sitt register varav ca 950 har skickat ansökan till utlandet. Den näst största adoptionsorganisationen, Familjeföreningen för internationell adoption, har drygt 1000 registrerade ansökningar varav ca 400 är skickade till utlandet.

Adoptionsorganisationerna ska tillämpa strikt turordning då de förmedlar ansökningar till utlandet. När de sökande betalar in sin sökandeavgift ska de få ett registreringsdatum och när de får beslut om medgivande kan de aktivera sin ansökan. Adoptionsorganisationen ska sedan förmedla ansökningarna i tur och ordning utifrån registreringsdatum.

När ansökan skickas till utlandet avslutas väntetiden hos den svenska adoptionsorganisationen och ursprungsländernas handläggning tar över. Ursprungsländerna har olika regler och policy för hur de hanterar ansökningar. CCAA tillämpar strikt köordning medan andra adoptionskontakter gör en mer individuell matchning. I en del länder, som t.ex. Sydafrika och Taiwan, får den biologiska mamman vara med och välja adoptivföräldrar till barnet. Detta innebär att sökande kan få vänta olika länge på att få barnbesked trots att de haft lika lång väntetid i Sverige.

Kommunernas handläggning

När väntetiderna, från att de sökande fått sitt medgivande blir mer än två år påverkar det också kommunernas handläggning. Många sökande kommer inte att hinna få något barn under de två år som ett medgivande gäller. Ett

---

beslut om medgivande gäller enligt socialtjänstlagen i två år och det går alltså inte att besluta om medgivande för längre eller kortare tidsperiod. Man kan inte heller förlänga ett medgivande. Däremot kan de sökande ansöka om nytt medgivande. En bedömning i varje enskilt fall får göras av hur mycket de sökandes situation förändrats och utifrån det hur omfattande den nya utredningen behöver vara.

Den ovissa väntan kan vara känslomässigt påfrestande och de sökande kan komma att behöva stöd från sina utredare.

Konsekvenser för de sökande

Det är viktigt att de som är intresserade av att adoptera får information så att de själva kan bedöma sina möjligheter och ta ställning till om de vill ansöka om att få adoptera ett barn. Detta är dock inte någon lätt uppgift eftersom den internationella adoptionsverksamheten i många avseenden är mycket oförutsägbar. Ursprungsländer kan plötsligt stoppa de internationella adoptionerna och adoptionsorganisationerna kan finna nya samarbetskontakter i nya ursprungsländer. Därför kan man egentligen inte veta något mer än hur det är vid varje given tidpunkt.

Som det ser ut just nu är det troligt att en del av de adoptionssökande som är registrerade hos adoptionsorganisationerna inte kommer att kunna adoptera något barn. Många kommer att hinna bli för gamla för att kunna få ett nytt beslut om medgivande. Sedan Kina införde sina nya krav på sökande kan ensamstående skicka sina ansökningar till ytterst få kontakter. Detta innebär att möjligheten för en ensamstående, som ansöker om adoption idag, att få ett barn är mycket liten, om man ser till hur förhållandena är idag. En

del familjer som har adopterat kommer inte att hinna adoptera ett syskon.

Utöver dessa mer konkreta konsekvenser innebär den ökande väntetiden en känslomässig påfrestning. Väntan är inte bara lång utan även oviss. Eftersom de flesta sökande registrerar sig hos adoptionsorganisationen innan de har fått sitt medgivande förändras kösituationen varje gång en sökande meddelar att de fått medgivande. Det är därför omöjligt att svara en sökande på hur många som står före på tur att skicka sina ansökningar. Antalet sökande med tidigare registreringsdatum kan förändras till att bli fler om sökande med tidigare registreringsdatum aktiverar sin ansökan eller färre om sökande med tidigare registreringsdatum avbryter, byter land eller väljer att skicka sin ansökan genom en annan adoptionsorganisation.

Konsekvenser för barnen

Det finns inget som tyder på att det tar längre tid för barnen att bli adopterade. Däremot kan en konsekvens av de långa väntetiderna för föräldrarna bli att en del adopterade barn inte kommer att få några syskon.

För äldre barn och barn med s.k. särskilda behov kan de längre väntetiderna för adoptivföräldrar innebära större chanser att få en adoptivfamilj. Många ursprungsländer ger förtur till sökande som adopterar barn med särskilda behov. Det är viktigt att bedöma om de sökande har kapacitet att ta emot ett barn med särskilda behov. Viktigt är också att de sökandes beslut är väl genomtänkt så att det inte endast är ett sätt att förkorta adoptionsprocessen.

Referens:

Selman P (2006) "Trends in Intercountry Adoption: Analysis of data from 20 receiving countries" *Journal of Population Research*, 23-2: 183-204 – special issue on Globalisation and Demographic Change"

Information och intryck från ett ursprungsland

Ett viktigt redskap i MIA:s tillsyn är att resa till ursprungsländerna. Här sammanfattas information och några intryck från MIA:s tillsynsresa till Ryssland i april 2007. En närmare redogörelse för MIA:s tillsynsresa till Korea i september 2007 kommer i nästa nummer av MIA Info.

Tillsynsresa till Ryssland

Det första barnet som adopterades till Sverige från det forna Sovjetunionen kom från Moskvaområdet till en rysk familj i Sverige 1989. Adoptionscentrum har samarbetat med myndigheter i olika regioner av Ryssland sedan 1991. I dagsläget har BFA-A och Adoptionscentrum auktorisation för att förmedla adoptioner från Ryssland. Dock har ingen av de två organisationerna ännu fått ackreditering i Ryssland enligt de nya regler som utfärdats av ryska myndigheter.

MIA genomförde en tillsynsresa till Ryssland under april 2007. Bakgrunden till denna var bl.a. en ny lag som gällde registrering av Non-Governmental Organizations (NGOs) i Ryssland. Lagen, som trädde i kraft i januari 2006, innebär att alla NGOs måste registreras och att det ställs nya krav på information som de måste redovisa. MIA ville under resan få mer information om

vilka nya krav som ställs på adoptionsorganisationerna, få möjlighet att följa adoptionsprocessen från den utredning som görs om barnens bakgrund till adoptionsbeslutet i rysk domstol, få klarhet i vilken information om barnen som adoptivföräldrarna kan få tillgång till före sin första resa och få information om avgifter och kostnader som svenska adoptionsorganisationer betalar för adoptioner från Ryssland.

Barnens bakgrund

Den vanligaste orsaken till att barn blir tillgängliga för adoption är att deras föräldrar blivit framtagna föräldrarätten. En del av barnen har ensamstående mödrar som inte har ekonomiska möjligheter att ta hand om dem. I dessa fall kan mödrarna ge sitt skriftliga medgivande till att barnen lämnas för adoption.

När ett barn omhändertas för samhällsvård är det i Ryssland flera olika ministerier som är inblandade och har olika ansvarsområden. Det är Hälsoministeriet som ansvarar för barnhem för de små barnen upp till fyra års ålder. Utbildningsministeriet ansvarar för barnhem och internatskolor för barn mellan fyra och 18 års ålder. Socialministeriet ansvarar för unga vuxna mellan 18 och 23 års ålder, samt för institutionsvård för barn med fysiska eller psykiska funktionshinder.

Barn som saknar familj registreras först hos lokala förmyndarmyndigheter. Barnen ska vara förklarade tillgängliga för adoption innan de får föras in i det regionala adoptionsregistret. De ska vara inregistrerade i databanken för lokal adoptionsplacering under en period om två

Foto: MIA

---

månader. Har de inte fått adoptivfamilj under denna period sänds uppgifterna till det centrala federala registret i Moskva. Under de sex månader som barnen är registrerade i det centrala registret kan de adopteras endast av inhemska adoptivföräldrar. Det blir sammanlagt minst åtta månader innan internationell adoption är möjlig.

Demografi och hälsa

Rysslands befolkning minskar årligen med 700 000 människor. Enligt ryska barnläkare måste Ryssland öka födelsetalen från nuvarande 1,2-1,5 miljoner till 2-2,5 miljoner per år för att upprätthålla befolkningstalen. Andelen barn i befolkningen har sedan 1990 minskat med en tredjedel. Sjukdomsfrekvensen för barn under 15 år har ökat med 15 procent under de senaste fyra åren.

Moderns föräldrapenning (fäder är ytterst sällan pappalediga) uppgår under de första ett och ett halvt åren till 40 procent av hennes senaste inkomst. Man har rätt att vara föräldraledig under tre år och därefter återvända till sin tidigare arbetsplats.

President Putin introducerade 2007 det s.k. moderkapitalet, som utbetalas till kvinnor som föder sitt andra barn. En summa på 250 000 rubel (ca 65 800 SEK) sätts in på ett särskilt konto som modern får disponera fr.o.m. barnets tredje födelsedag, dock endast till barnets utbildning, inköp av lägenhet till familjen och dylikt. Opinionsundersökningar visar att majoriteten av de ryska kvinnorna anser att detta förvisso är en stor summa pengar, men att den inte påverkar deras beslut att försöka få fler barn.

Hälsotillståndet har försämrats i Ryssland. Orsakerna är bl.a. dåliga levnadsvanor i form

av hög alkoholförbrukning och rökning, fet och vitaminfattig kost samt otrugga levnadsvillkor. En rad sjukdomar har åter fått spridning, såsom tuberkulos och difteri. Hiv/aidsepidemin växer, främst bland sprutnarkomaner. Enligt UNAIDS uppskattas antalet hiv-smittade i Ryssland nu till nära en miljon personer.

Hälsovården fungerar otillfredsställande, särskilt primärvården är eftersatt. Flertalet allmänna sjukhus är nedgångna. Lönerna för sjukvårdspersonalen är låga och patienter måste ofta betala en extra slant till personalen för att få vård.

I Ryssland går det två aborter på varje födsel. Familjeplanering och sexualupplysning kan genomföras endast i mycket blygsam omfattning. Trenden i antalet aborter är dock nedåtgående – under de senaste tio åren har antalet aborter minskat med en fjärdedel.

Barnadödligheten är hög efter europeiska mått och dödligheten har dessutom ökat bland personer i arbetsför ålder. 2002 var den förväntade livslängden för män bara 60 år, medan siffran för kvinnor var 72 år.

Barnets rättigheter

Ryssland har ratificerat FN:s Barnkonvention, men konventionen tillämpas inte alltid. Situationen på landets barnhem är i allmänhet besvärlig, på många håll svår.

Många hem- och familjelösa barn hamnar i kriminalitet och tvingas in i missbruk och prostitution. Ungdomsbrottsligheten har ökat på senare år. Enligt en siffra, som uppgavs för oss under vår resa, är ca 800 000 barn föräldralösa i Ryssland, vilket är fler än efter andra världskriget. 250 000 av dessa bor på institution.

---

90 procent av dessa barn har föräldrar och är därmed s.k. socialt föräldralösa. Totalt blir det 130 000 nya föräldralösa barn i Ryssland varje år, varav hälften är barn till föräldrar som förlorat föräldrarätten.

Barnhemmen är alla statliga och saknar program för utslussning. Vården av barnen styrs av hälsovårdsnämnden och det anses som en sanitär olägenhet om barnen skulle laga mat, tvätta eller städa. De flesta barnen lämnar barnhemmen efter nioårig skola vid 15 års ålder, utan att ha fått någon träning i daglig livsföring. De som går två år till i skolan kan få stanna på barnhemmen under den tiden. Många av barnen har olika svårigheter, är försenade i sin utveckling och klarar inte av studierna. En del av barnen återvänder till sina familjer. Eftersom ingen i regel har arbetat med familjen under tiden barnen vistats på barnhem har kontakten oftast inte upprätthållits. Det blir därför ofta förenat med problem för barnet att återvända till sin familj.

Under senare år har det framkommit oroväckande uppgifter om en kraftigt växande produktion av barnpornografiskt material i Ryssland. De många hem- och familjelösa barnen är en utsatt grupp för sexuell exploatering.

Positivt är att frågor som rör de föräldralösa barnen numera har hamnat på den politiska dagordningen. Som ett led i att försöka minska antalet barn på institution har President Putin genomfört en rad förändringar inför år 2007. Dessa innefattar bl.a.:

- Högre barnbidrag för barn under ett och ett halvt år.
- 40 procent av tidigare lön för mödrar som väljer att stanna hemma med sina barn under 18 månader (se ovan).
- Ersättning för utgifter som föräldrar betalar för dagisplats.

- "Maternity capital" på ca 250 000 rubel (se ovan) för familjer som väljer att föda fler än ett barn.

Foto: MIA

Korea

I september 2007 genomförde MIA en tillsynsresa till Korea. Syftet med besöket var att få möjlighet att på plats följa utvecklingen av adoptionsförmedling från Sydkorea och samtidigt få en inblick i Adoptionscentrums arbete i landet. Under vårt besök var vi intresserade av att titta närmare på de faktorer som påverkar inhemsk och internationell adoption i Sydkorea, vilka möjligheter det finns att tillämpa subsidiaritetsprincipen i landet och vad som ingår i de kostnader och avgifter som betalas av adoptionsorganisationer verksamma i landet. MIA fick under resan tillfälle att träffa myndigheter, besöka barn- och mödrahem, samt träffa den koreanska organisation som är Adoptionscentrums samarbetspart i landet. En närmare redogörelse för resan kommer i nästa nummer av MIA Info.

Två internationella konferenser och studiebesök i Filippinerna

MIA har deltagit i två internationella adoptionskonferenser och presenterat den svenska föräldrautbildningen inför adoption. Här följer en beskrivning av konferenserna, 9th Global Consultation On Child Welfare Services i Filippinerna (17-20 september 2007) och 2nd International Conference on Adoption i Indien (8-10 oktober 2007), samt några ord om hur presentationen av föräldrautbildningen mottogs. På båda konferenserna deltog representanter för centralmyndigheter, adoptionsorganisationer, institutioner och ideella organisationer samt socialarbetare och forskare.

9th Global Consultation On Child Welfare Services, Filippinerna

Global Consultation är en internationell konferens som arrangeras av den filippinska adoptionsmyndigheten Intercountry Adoption Board (ICAB). Den första ägde rum 1992 och alla konferenser har hållits i Filippinerna med undantag från en som hölls i Chicago, USA. Den nionde konferensens tema var Adoption: Opening Windows for Development. Under tre och en halv dag utbyttes tankar och idéer kring hur man kan förbättra det internationella samarbetet och främja de nationella adoptionerna.

Ett stort samtalsämne under konferensen var s.k. sommarläger. Filippinerna har under de senaste åren skickat grupper av barn genom amerikanska adoptionsorganisationer till USA, där de under några månader tagits om hand av amerikanska familjer. Om samvaron fallit väl ut har barnen adopterats av de familjer som de bott hos. De barn som skickas på sommarläger är barn över sju år som har någon sjukdom eller något funktionshinder. Ur filippinsk synvinkel är detta ett mycket bra sätt att arbeta eftersom man hittar familjer till barn som annars skulle få stanna kvar på institutionerna. Utifrån vårt nordiska perspektiv undrade vi hur ett sådant förfaringsätt påverkar barnen. Vad innebär det för de barn som inte blir adopterade och får återvända till Filippinerna?

Filippinerna är ett övervägande katolskt land. Det märks att landet har starka band till USA. Det sociala arbetet präglas av välgörenhetsideologi. Många av talarna tackade Gud för att man har möjlighet att vara en god människa och hjälpa de fattiga. Välgörenhetsideologin blir tydlig också i inställningen till bistånd och donationer som är den rakt motsatta i förhållande till den inställning som uttrycks i den svenska adoptionslagstiftningen.

2nd International Conference on Adoption, Indien

Den indiska centralmyndigheten, Central Adoption Resource Authority (CARA), arrangerade den internationella konferensen i Indien. På programmet fanns punkter som rörde etiska ramar med utgångspunkt i FN:s Barnkonvention och 1993 års Haagkonvention, förberedelse av adoptivföräldrar, barn med särskilda behov, ursprungsfrågor, nationella adoptioner och statistik.

CARA arbetar med att ta fram nya riktlinjer för adoptionsverksamheten, vilka planeras träda i kraft den 1 januari 2008. Debatten kring dessa var både arg och högljudd. För att motverka korruption och risker för att barn blir tillgängliga för adoption på felaktigt sätt vill CARA införa en ny kontrollinstans och centralisera ansökningsförfarandet så att alla ansökningar ska skickas till CARA, som ska fördela dessa

Peter Selman
Foto: MIA

till institutionerna. Kritikerna menar att en ny kontrollinstans bara kommer att fördröja den redan långa adoptionsproceduren. Man menar att det är bättre att se till att de instanser som redan finns fungerar bättre istället för att bygga upp ytterligare nya. I vissa delstater är det faktiskt så att en myndighet som ska finnas enligt det nuvarande systemet inte ens finns. Man ifrågasätter också hur CARA som har bristande resurser, redan för de uppgifter som de har nu, ska kunna hantera alla ansökningar. De svenska adoptionsorganisationerna har uttryckt att det blir svårt att arbeta med adoption i Indien om de måste skicka ansökningar till andra institutioner än dem som de har erfarenhet av att arbeta med. En annan viktig fråga är att CARA har bestämt att vårdavgiften får uppgå till högst 3500 dollar per adoption. Många av barnen som finns på institutionerna har behov av läkarvård vilket innebär att kostnaden för barnets vård och uppehälle ofta blir mycket högre. En fråga som då uppstår är vem som ska stå för dessa kostnader.

De närvarande ländernas centralmyndigheter var inbjudna att redogöra för situationen för adopterade från Indien samt ge reflektioner på adoptionsarbetet med Indien. I detta sammanhang talade två representanter för den grupp som nu arbetar med att ta fram regler inför USA:s anslutning till Haagkonventionen. Det var många som ville ha synpunkter på hur amerikanska adoptionsorganisationer arbetar.

Sveriges samarbete med Indien har en lång tradition. Många verksamma i Indien uttryckte sin respekt för svenska adoptionsorganisationers arbete och den svenska inställningen till etik och kostnader. Indien är ett av de ursprungsländer där nationella adoptioner ökat genom åren. Vi fick höra att svensk adoptionsrörelse bidragit till den utvecklingen.

Efter konferensen hade MIA ett möte med CARA då frågor kring de nya riktlinjerna och de långa väntetiderna diskuterades.

Special parents for special children

Både ursprungsländer och andra mottagarländer har uttryckt intresse för den svenska föräldrautbildningen inför adoption. Därför har MIA översatt kursboken till engelska. Titeln på engelska är Special parents for special children. De filippinska och de indiska centralmyndigheterna bjöd in MIA att presentera den svenska föräldrautbildningen inför adoption på sina respektive adoptionskonferenser.

Det har varit en inspirerande upplevelse att få samtala med yrkesverksamma involverade i adoptionsarbete från myndigheter och organisationer. I de flesta länder anser man att det är viktigt att adoptivföräldrar blir förberedda inför adoption. En vanlig reflektion är att förberedelse kan motverka att relationerna i adoptivfamiljen bryts. Många konferensdeltagare har berättat att

---

de arbetar med liknande föräldraförberedelseprogram men att de kommer att ha glädje av den svenska modellen, som de uppfattade som väl strukturerad och genomtänkt. Ur ursprungsländernas perspektiv uppfattas svenska adoptivföräldrar generellt sett som väl förberedda.

Filippinerna

I samband med konferensen i Filippinerna tillbringade vi några intensiva dagar i Manila. Vi besökte ICAB, den filippinska centralmyndighetens kontor, gjorde studiebesök hos ECPAT och Commission on Human Rights samt gjorde flera besök till projekt som drivs av Virllanie Foundation. Genom våra besök, främst med Virllanie, fick vi en inblick i hur vardagen kan gestalta sig för den stora befolkning i Filippinerna som lever i fattigdom. Det följande är en beskrivning av några av de verksamheter som vi besökte och ett försök att förmedla några intryck.

Virllanie Foundation

Före vår avresa hade vi kontaktat en organisation som arbetar med stöd till ungdomar i fängelse. Dominique Lemay som är grundare och president för Virllanie Foundation svarade genast att vi var välkomna att besöka verksamheten på barnfängelset och andra projekt som organisationen driver.

Virllanie startades 1992 och är nu en av de största organisationerna som arbetar med gatubarn i Manila. Organisationen har 117 anställda och ett femtiotal volontärer. De driver 13 hem som ger husrum, mat, utbildning och kärlek till de barn som lever där samt ett antal stödprogram som t.ex. medicinskt och juridiskt stöd, en mobil skola, familjeåterföreningsprogram mm. Målet för all verksamhet är att stödja och utbilda utsatta barn så att de ska bli så självstän-

diga som möjligt och få möjlighet att fungera i samhället.

Sveriges ambassad i Manila skrev i en promemoria (2007-03-28) att "i huvudstaden Manila beräknas mer än tre miljoner människor leva hopträngda i slumområden utan tillgång till rent vatten och under otillräckliga sanitära förhållanden". Läkare utan gränser uppskattade år 2002 att 100 000 barn levde på gatan i Manila. En del barn lever med sina familjer på gatan, andra har sporadisk kontakt med föräldrarna och en del antas leva på gatan utan kontakt med sina föräldrar.

Foto: MIA

Mobila skolan

Tillsammans med Virllanies personal besökte vi tre projekt. Det första var den mobila skolan. Den mobila skolan består av en lärare, en socialarbetare och en sjuksköterska. De har en liten vagn med ett femtiotal skärmar som kan dras ut. Skärmarna är som svarta tavlor med pedagogiska övningar. Samlingsplatsen är ett litet torg, omringat av brusande trafik, med en fontän där barnen badade.

Foto: MIA

Barnen som samlades kring vagnen kom från en marknad i närheten och närliggande gator. De bodde tillsammans med sina familjer under kartonger och presenningar. Åldern på de barn som deltog var alltifrån tre år till tidiga tonår. Några av barnens föräldrar var där med yngre syskon. Alla hade löss och skabb. En liten flicka hade stora kala röda fläckar i hårbotten och det såg ut som att någon slitit av håret i stora tussar. Många hade trasiga tänder, svåra ögoninfectioner och svullna magar. De luktade kiss och smuts. Efter en stund kom några större pojkar som var berusade av lösningsmedel.

Att möta barn som lever i en så akut bristsituation kan kännas som ett slag i magen. Man ser alla de synliga tecknen på fattigdom och utsatthet. Men det kanske svåraste är att stå ut med att detta är barnens vardag. Kanske skulle det vara enklare som västerlänning att förstå om de satt på trottoarkanten och grät. Men de skrattar och stöjar. Detta är allt de känner till och mitt i misären finns små glädjeämnen. Småbarn fascinerar av vatten som rinner i dammet på gatan i Manila, såväl som i sandlådan i Stockholm, och man önskar så innerligt att den viljan att utforska inte ska dö.

Den eftermiddag som vi var med fick de små barnen arbeta med alfabetet medan de äldre hade samtal om trafficking. De små hade svårt att sitta still men många kunde stava och använda flera av räknesätten. De fick skriva i skrivhäften som de var rörande rädda om. Socialarbetaren berättade för de äldre om vilka metoder som används för att lura barn och familjer och vad som kan hända de barn som utsätts för trafficking. Sedan fick barnen göra ett enklare forumspel. Några barn fick gestalta en situation där barn hotades av trafficking och åskådarna fick ge förslag på hur barnen skulle rädda sig ur situationen.

De barn som deltagit i skolan fick matkupper. Maten delades ut från en bil som stod parkerad i en gränd ett kvarter bort från torget. Det var ris, köttgryta och näringskakor. Efter maten vägdes barnen. Viktstatistiken redovisas till det företag som donerar näringskakorna. Man delade också ut mediciner.

Där bilen stod parkerad bodde en familj. Medan barnen åt var det någon som rakade sig och en annan tvättade kläder. Hela tiden passerade tricycles (små motorcyklar med sidovagn) och bilar. Vid gränden flöt en kanal som skämtsamt kallas gyllene floden där avloppet rinner rakt ut och sopor och avfall flyter omkring. Virlanies medarbetare har förbjudit barnen att bada i den men det gör en del av dem ändå.

The RAC

The Reception and Action Center är ett tillfälligt hem, som drivs av Manila stad, för folk som lever på gatan. Människorna som hålls i förvar där hämtas från gatorna av polisen. Centrets syfte är att hänvisa människor vidare till samhällsinsatser som t.ex. avgiftningshem eller barnhem. Man försöker också få de intagna som ursprungligen kommit från andra provinser att återvända dit.

När Virlanie först började arbeta med centret befann sig hundratals människor, många barn, instängda i små gallerförsedda rum. Det var så trångt att de inte kunde sitta eller ligga. De saknade mat, medicin, toalett och vatten. Virlanie har under femton år arbetat med att bygga upp en verksamhetsstruktur som möjliggör att de intagnas rättigheter respekteras. En viktig del av detta arbete är den ständiga kampen mot korruption. Ett första steg var att se till att de resurser, t.ex. maten, som kom till centret verkligen gavs till de intagna och inte togs av dem som arbetar på centret. Ett sätt för de anställda vid centret att tjäna en extra slant var att beslagta de intagnas samlade sopor och själva sälja detta till en skrothandlare (att samla sopor och sälja dessa är ett vanligt sätt att försörja sig på). Centrets nya chef var mycket ifrågasatt av vissa av de anställda för att ha eliminerat dessa möjligheter.

Nu är de som tagits in på Centret inte längre inlåsta mer än på själva området. De får mat, vatten och medicin. De sanitära anläggningarna fungerar. Det görs ordentliga ansträngningar för att slussa de intagna vidare till andra lösningar. När vi kom in genom grindarna omringades vi av barn som sedan följde med oss runt. De som var där hade sina tillhörigheter samlade på rostiga våningssängar som stod i rader. Där fanns hela familjer men också de som verkade vara där ensamma.

Fängelset

I anslutning till Centret finns ett fängelse för minderåriga. Sedan juni 2007 är det olagligt att placera barn under femton år i fängelse. Många minderåriga finns dock fortfarande i fängelserna. Lagen säger att rättegång ska hållas

senast sex månader efter att en person häktas. Rättsystemet är dock ineffektivt och överbelastat så häktade personer kan få tillbringa flera år i fängelse i avvaktan på rättegång. Mutor och goda förbindelser gör det möjligt för fångar att fortsätta sin kriminella verksamhet från fängelset och ha kontakt med yttervärlden.

Pojkarna är instängda i mörka trånga rum. Det stinker av smuts och från den toalettanordning som finns i ett hörn. När vi passerade varje rum hördes i kör "Welcome monsieur Dominique, Welcome visitors". En kille stack ut sina smala armar och visade stolt tatueringarna som var tecknet på att han var medlem i maffian. Dominique berättade att när han först kom till fängelset var det många fler pojkar i varje rum och det fanns inga fönster som släppte in dagsljus. Då tog vakterna mutor för att släppa in män som förgrep sig på pojkarna. Nu ska det inte längre förekomma men pojkarna förgriper sig på varandra.

Det fanns också en avdelning för flickor. Den var lite mer hemlik och det var inte så många flickor där. Några av dem var gravida.

Payatas

Virlanies familjeprogram syftar till att stärka familjerna i den livssituation där de befinner sig. Målet är att ge familjer förutsättningar och motivation att ta bättre hand om sina barn och sätta upp långsiktiga mål för sin tillvaro. Man arbetar med att stärka individen genom socialt arbete, ekonomiskt stöd, andlig och politisk utveckling. Basen är att bygga "communities", d.v.s. små sociala enheter där medlemmarna själva förvaltar och distribuerar stödet. Genom ett sponsorprogram ges barn möjlighet att gå i skolan och föräldrarna får föräldrautbildning.

Foto: MIA

I varje "community" finns ett kooperativ som kan ge lån då en familj har tillfälliga ekonomiska problem. Man uppmuntrar varje medlem att spara en peso (ca 16 öre) om dagen och genom ett samarbete med Uplift Foundation kan familjerna ges träning och micro-lån till att starta små affärsverksamheter som t.ex. små kiosker eller syverkstäder.

Vi följde med en socialarbetare till Payatas Quezon City eller Smokey Mountains som det också kallas. Området är byggt på ett sopberg och de som lever där försörjer sig på att sälja det som de hittar bland soporna. Dagen har delats upp i arbetspass för att så många som möjligt ska få möjlighet att hitta något att sälja. Av vad vi kunde se var det mest plast och plåt i de stora balar som bars ned från berget. Vi fick dock höra om enstaka fynd som fina klockor och smycken. Man tar också tillvara saker för egen konsumtion, t.ex. nagellack. Många flickor hade fina rosa tå- och fingernaglar. För några år sedan rasade en del av sopberget samman och mer än tusen människor begravdes. Många av dem har man inte kunnat hitta.

Många som lever i Payatas har kommit till Manila från olika provinser ute i landet för att söka lyckan. Då det visar sig att de inte kan ordna bostad och arbete har de inte längre pengar ens till att köpa sig en biljett hem. Många av dem kommer ensamma från landet men under tiden i Manila bildar de familj vilket också försämrar möjligheterna att återvända till hemprovinserna. De blir kvar som interna flyktingar (jfr. migranterna i Kina och desplazados i Colombia). De saknar rättigheter och kan plötsligt bli förflyttade om myndigheter och privata intressenter vill ha marken de bor på. Virlanie hoppas kunna motivera så många familjer som möjligt att återvända till sina hemprovinser och har utvecklat program för att möjliggöra detta.

Vi var där en söndag och männen hade samlats för att dricka och hålla tuppfäkningar. På en plan utanför Virlanies kontor spelade några pojkar basket och i en gång mellan skjulen hoppade några barn hage. Kvinnor och flickor lagade mat, diskade och tvättade. Eftersom det var regnperiod var allt blött och halt. Det var flugor överallt. Vi träffade en man som hade sju barn. Den äldsta dottern var vuxen och hade egna barn och det yngsta barnet var 10 månader. Mamman hade nyligen dött och mannen behövde pengar till begravningen.

När vi vandrat runt i området samlades kvinnorna i Virlanies kontor. Socialarbetaren presenterade oss för varandra. De undrade var Sverige låg. Någon visste att det var ett kallt land som ligger i Europa. "De får gärna förflytta oss dit i ert ställe, i stället för att skicka oss till våra hemprovinser" skojade en kvinna. Vi skrattade alla tillsammans och grät inombords.

ECPAT

Barnsexturism uppmärksammades 1990 på en internationell konferens om turism. Detta var början till en treårig kampanj mot barnsexturism: End Child Prostitution in Asian Tourism (ECPAT). ECPAT-kontor öppnades i Thailand, Sri Lanka, Filippinerna och Taiwan. 1996 arrangerade ECPAT tillsammans med UNICEF, NGO-gruppen för barnkonventionen och svenska regeringen en Världskongress mot sexuell kommersiell exploatering av barn. På kongressen fanns 122 av världens regeringar representerade och ECPAT arbetar sedan dess för att skydda barn i hela världen. Förkortningen ECPAT står nu för End Child prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes.

MIA på besök i Payatas. Foto: MIA

ECPAT Filippinerna arbetar med rehabilitering av offer för sexhandeln, nätverksarbete och opinionsbildningsarbete. Filippinerna har idag en lagstiftning som möjliggör att väcka åtal mot personer involverade i sexuell kommersiell exploatering. Tyvärr undergräver korruptionen möjligheterna att ställa pedofiler till svars.

Dolores Alforte, ECPAT Filippinernas verkställande direktör, berättade om ett par flickor som utsatts för sexuell exploatering av en man från Holland. De flydde från sin situation och tog sig gömda på ett lastfartyg från sin hemprovins till Manila. Där sökte de upp en journalist som de tidigare blivit intervjuade av. Journalisten tog flickorna till ECPAT. ECPAT har försökt väcka åtal mot holländaren två gånger. Båda gångerna har han kommit undan genom att muta polis och domare. Han har också köpt tystnad av en av flickornas föräldrar genom att köpa familjen ett hus. Dolores visste inte om det skulle vara möjligt att motivera flickorna att väcka åtal igen.

Det är inte ovanligt att barnhem inte vill ta emot barn som utsatts för sexuell exploatering. Man anser att man inte har förmåga att svara för deras och de andra barnens säkerhet. Därför har ECPAT ett eget barnhem med plats för 30 barn. Förutom de fysiska och psykiska övergrepp som barnen varit offer för har de också utsatts för sexuellt överförbara sjukdomar, oönskade graviditeter och aborter. ECPAT:s hem är en fristad där barnens grundläggande behov av mat, kläder, medicin m.m. tillgodoses. Vid behov får de stödsamtal, terapi och psykiatrisk behandling. De får också information om sina rättigheter och förberedelse inför att möta sina förövare vid en eventuell rättegång. När vi besökte hemmet träffade vi en grupp ungdomar som förberedde en teaterföreställning.

Maj-Gull Axelsson har skrivit en dokumentärroman om en barnprostitutions- och barnpornografiskandal som uppmärksammades under 1980-talet. Boken som heter "Rosario är död" kan vara svår att få tag i bokhandeln men finns på bibliotek och rekommenderas för den som vill läsa mer om barnsexturism. För mer information om ECPAT besök www.ecpat.se.

Adopterade behöver kunna sätta ord på sin egen livshistoria

Munhi Westin är leg. psykolog och leg. psykoterapeut. Hon är också adopterad och kom som tioåring till Sverige från Korea. Sedan 1999 driver hon Adoptiva Psykologmottagning. Mottagningen vänder sig till adopterade och adoptivföräldrar och erbjuder stödsamtal, krisbearbetning och psykoterapi. Adoptiva håller också utbildningar, kurser och föredrag på uppdrag av organisationer och föreningar. MIA Info träffade Munhi och ställde frågor kring hur hon, utifrån sitt arbete, ser på adopterades och adoptivfamiljers behov av stöd.

Finns det en central problematik som är typisk för adopterade patienter?

”Som i allt terapeutiskt arbete är det relationen till föräldrarna. Men banden mellan barn och föräldrar kan vara skörare i adoptivfamiljer än i andra familjer. Det gör att adopterade kan vara särskilt sårbara.

Ett annat viktigt tema som inte uppmärksammas tillräckligt mycket är internationellt adopterades etniska identitet. De känner sig svenska inombords men blir inte alltid bemötta så. Det kan skapa förvirring och osäkerhet kring identiteten. Många adopterade arbetar mycket med frågor kring var de hör hemma.”

Vilka behov har adopterade barn utöver de behov som barn i allmänhet har?

”Adopterade barn, liksom andra barn, behöver bli bekräftade som dem de är. Det som är speciellt med adopterade barn är att de har en bakgrund och ett ursprung som inte är en del av adoptivföräldrarnas historia. Det är viktigt att detta inte suddas ut. För de adopterade jag jobbar med har ett problem varit att adoptivföräldrarna inte pratat med dem om adoptionen. Det finns ett vakuum kring adoptionsrelaterade frågor. De behöver lära sig ord och begrepp så att de kan tala om vad det innebär för dem att vara adopterade. Adopterade behöver kunna sätta ord på hur det känns att bli övergiven och sedan komma till en annan kultur.”

Hur uppstår detta vakuum?

”Jag tror att bakgrunden är att föräldrarna har obearbetade känslor som hör ihop med den ofrivilliga barnlösheten. De flesta adopterade

som jag träffat vet inte hur föräldrarna tänkte när de valde att adoptera. Det har varit för laddat att prata om. Det enda de vet är att de inte kunde få barn. Infertilitetskrisen, sorgen och processen att adoptera

– allt detta påverkar relationen till barnet. Det är enligt min erfarenhet i många fall en kris för identiteten som man och kvinna att inte kunna föda barn. Som alla kriser behöver den bearbetas vilket innebär att våga känna alla känslor som krisen väcker. Gör man inte det byggs en mur som håller de smärtsamma känslorna instängda. Det påverkar hela områden i personligheten. När de får ett barn som behöver hjälp med känslor kring separation, byte av miljö och språk är det en stor begränsning om de förnekar ett eget trauma. De kommer inte att kunna se barnet i sin helhet och barnet kommer att känna vilka delar som föräldrarna inte accepterar. På så sätt påverkar det anknytningen.”

Hur tror du att den adopterades inre bilder av de biologiska föräldrarna kan inverka på relationerna i adoptivfamiljen?

”Det har förstås betydelse vad barnet varit med om före adoptionen, t.ex. om det levt med sin familj eller varit på barnhem. Om barnet utsatts för traumatiska upplevelser krävs det naturligtvis väldigt mycket av adoptivföräldrarna. Föräldrarna måste förstå att detta är något som barnet behöver bearbeta. Om adoptivföräldrar är beredda att verkligen ta till sig barnet

---

har de biologiska föräldrarna ingen betydelse för vilken relation de får. Men om relationen till adoptivföräldrarna är dålig kan den adopterade söka sig till en idealiserad bild av de biologiska föräldrarna. Det är flykten till det andra.”

Många av de adopterade och adoptivföräldrar som kommer till Adoptiva har redan varit i kontakt med en annan terapeut eller med psykiatrin men inte känt att de blivit förstådda. De har kommit fram till att deras bekymmer har att göra med adoptionen och söker därför en terapeut med särskild adoptionskompetens. Munhi tror dock att många väljer att söka sig till en terapeut som inte är adopterad. Hon tänker att det bl.a. kan bero på förnekande. Om man vill få bekräftelse på sin svenska identitet kan det vara provocerande att möta en terapeut med en ickesvensk etnicitet.

På vilket sätt påverkar det terapin att terapeuten också är adopterad?

”Det sker något redan i första mötet, som jag har svårt att sätta ord på. Det är en slags igenkänning som handlar om att terapeuten inte ser svensk ut och att båda vet att terapeuten också är adopterad. Det ger en särskild möjlighet till empati och bekräftelse. Det kan vara svårt för terapeuter som inte har erfarenheten att vara adopterad att föreställa sig hur det kan vara.”

Munhi berättar om en vanlig fråga som hon kan få av kollegor som haft adopterade patienter. De har berättat om patienter som sökt terapi för att de vill prata om sin adoption. När sedan terapin börjat har de inte alls pratat om adoptionen. Terapeuten har då undrat om de egentligen inte vill tala om adoptionen. Munhi menar att det beror på att den adopterade saknar ord och verktyg för att förmedla sina känslor kring adoptionen. Det handlar inte om att de inte vill.

Kan det innebära svårigheter att både terapeut och patient är adopterad?

”Det beror helt på vem terapeuten är och hur mycket terapeuten jobbat med sin egen bakgrund. När båda har samma typ av svårigheter kan dessa förstärkas.”

Är det något särskilt med att skapa en terapeutisk allians med adopterade patienter?

”Jag jobbar mest med långa terapier och många av mina patienter har personlighetsstörningar. Patienter som har personlighetsstörning har svårigheter att skapa tillitsfulla relationer och det är därför svårt att skapa förtroendefulla allianser med dem. Det är jobbigt för att de måste testa relationen. Men när jag jobbar med adopterade känner jag att det alltid finns en överhängande risk att de ska avbryta terapin. Det är en särskild dubbelhet. Den känslan har jag inte med andra patienter.”

Adopterade har ju avbrutna relationer som aldrig repareras. Kan det bero på det?

”Ja det handlar om det. Hotet om att bli övergiven ligger där hela tiden. Det är därför som jag ringer upp dem om de uteblir från en timma. Det gör jag inte med patienter som inte är adopterade. Då lägger jag ansvaret på dem. Men vad gäller adopterade så tror jag att de har ett behov av att bli uppsökta. Det är som att de signalerar: Hitta mig!”

Du sa att det verkar som att adoptionsbanden kan vara svaga. Hur tänker du kring det?

”Det är adoptivföräldrarnas uppgift att hålla kvar relationen, men det verkar inte fungera för en del adoptivföräldrar. Det finns en oförmåga och en hjälplöshet, eller en gränslöshet. De vet inte hur de ska agera som föräldrar, hur de ska vara förebilder och sätta gränser. När barnet revolterar i tonåren tappar de sin föräldraauktoritet och vet inte hur de ska återuppbygga

---

den. De vacklar och barnen kan tänja på deras gränser hur mycket som helst.”

Hur kan detta ta sig uttryck?

”Ett exempel kan vara en 14-årig flicka som tror att hon är gravid. Mamman säger att hon måste gå och göra ett graviditetstest och frågar om hon ska gå med. Dottern säger nej. Men som jag ser det kan inte en 14-åring fatta ett sådant beslut. Det är en del av föräldransvaret att säga: Kom nu går vi!

Ett annat exempel kan vara att en yngre tonåring struntar i att komma hem under helgen utan att informera föräldrarna om var hon/han är. Vissa föräldrar står fullständigt handfallna och vet inte hur de ska agera utan hoppas på att barnet ska dyka upp så småningom. Ett annat uttryck för att föräldrarna tappat sin föräldraauktoritet kan vara att barnet kan kalla föräldrarna vad som helst, som t.ex. böggjäväl eller hora.”

Vad tror du att hjälplösheten och gränslösheten beror på?

”Det kan ha samband med en obearbetad infertilitetskris. Ofrivillig barnlöshet innebär att livet inte får den fortsättning som de flesta förreställer sig och tar för given. Det är ett avbrott i kontinuiteten och ett stort avsteg från hur vi förreställer oss livet. Adoptivföräldrar går igenom föräldrautbildning och hemutredning. Det är nödvändigt men samtidigt ett intrång i privatlivet. Deras gränser bryts och utomstående ska bedöma om de okej eller inte som adoptivföräldrar. Infertilitetsutredning är ett intrång i kroppen som inte är normalt. Det är så mycket som kan skapa känslor av maktlöshet och övergivenhet. De adoptivföräldrar som går i terapi hos mig är mycket starka människor som reagerat och vill jobba med sig själva.”

Vad behöver de för stöd för att kunna växa i sin föräldraroll?

”De kan behöva få tidig förebyggande konsultation. De kan få hjälp med att se sin sårbarhet

och sina svagheter. Det kan vara svårt att vara förälder och det kan vara extra svårt att vara adoptivförälder. Vi möter våra barn som vi är med de blinda fläckar vi har. Det får barnen leva med men i ett adoptivföräldraskap tillkommer perspektiv som man kan medvetandegöra.”

Boktips

Internationellt adopterade i Sverige
Vad säger forskningen?

Red. Margareta Carlberg och Karin Nordin Jareno, (2007) IMS och Gothia Förlag

Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, IMS, vid Socialstyrelsen har sammanställt kunskap om internationellt adopterade barn i Sverige. Antologin kan öka kunskapen om internationellt adopterade och bidra till att de får rätt stöd och hjälp. Tolv forskare har skrivit om sitt respektive expertområde. Margareta Carlberg och Karin Nordin Jareno har varit redaktörer. Antologin omfattar ämnen som historik, anknytning, språk och lärande, identitetsutveckling, normbrytande beteende, livsstil och hjälpsökande, psykisk hälsa och social anpassning samt adopterades ställning på arbetsmarknaden. Antologin vänder sig till personal inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skolan och studerande. Den kan också vara av intresse för adopterade och deras anhöriga.

Allmänna Barnhusets Stora Pris

Allmänna Barnhusets Stora pris delas varje år ut till den eller de som genom banbrytande insatser befrämjat barns och ungdomars sociala förhållanden. Årets pris tilldelades Bo Vinnerljung för hans forskning inom den sociala barnvården och Elisabeth Massi Fritz för hennes insatser som juridiskt biträde till barn och unga som utsatts för hedersrelaterad brottslighet.

Foto: Socialstyrelsen

Bo Vinnerljung har studerat vård i fosterhem och förmedlat det han funnit till praktiker, beslutsfattare och lagstiftare. Han har också i ett flertal sammanhang synliggjort de familjehemsplacerade barnen.

I sitt tacktal "The dark side of the force – Barnvårdens mörka sida" redogjorde Bo Vinnerljung för hur barn omhändertagits av samhället på olika platser i världen. Han berättade bl.a. om barn till de kanadensiska indianerna, de australiensiska aboriginernas barn och föräldralösa barn i pionjärtidens Amerika. Han berättade vidare om hur man i Norge har omhändertagit de s.k. tattarnas barn och satt dem på barnhem, pojkhem och andra institutioner. Tattarna i Norge har bildat "Taternas Landsforening". Föreningen arbetar med att bevara och upplysa om romernas kultur, språk och levnadssätt. Den fick motta de 100 000 kr som Bo Vinnerljung fick som prispengar.

Elisabeth Massi Fritz har i sitt arbete som juridiskt biträde till barn och unga som utsatts för hedersrelaterad brottslighet ett tydligt barnperspektiv. Hon lyfter fram vikten av flickors och pojkars lika behandling. Vidare bidrar Elisabeth Massi Fritz med en kulturell förståelse för tankar och attityder som finns bl. a. i Mellanöstern.

Boktips

Magda och Loppsockan

Magda och Anton

Text: Lena Arro

Bild: Sara Gimbergsson

(2006) Bokförlaget Opal AB

Bilderböckerna om adoptivflickan Magda vänder sig med enkla texter och busiga bilder till de mindre barnen. Magda är liten flicka som köper en socka för en krona i en andrahandsaffär. Hennes mamma och pappa verkar tycka att sockan är smutsig men Magda tvättar den. Loppsockan blir Magdas ständiga följeslagare. I den andra boken om Magda får hon en lillebror. Lillebror Anton kan inte särskilt mycket, varken springa eller kasta boll. Men skrika kan han. Loppsockan tycker att Anton är liten som ett skrutt.

Adoption – ett annat sätt att bli förälder

Av: Sofia French & Astrid Trotzig

Författare och initiativtagare till projektet *Adoption – ett annat sätt att bli förälder*

Ibland tänker vi att vi måste vara tokiga som dragit igång den här omfattande verksamheten. Att det måste anses både förmätet och dumdrigt av oss att åta oss uppgiften att försöka förbättra förståelsen mellan adopterade barn och deras föräldrar i ett adoptionsrelaterat perspektiv. Men lika ofta, om inte oftare, ger detta arbete oss energi, därför att vi i grunden är övertygade om att det var rätt att starta projektet *Adoption – ett annat sätt att bli förälder*. Någon liknande verksamhet finns oss veterligt inte i Sverige, trots att behovet för oss som är engagerade i adoptionsrelaterade frågor att mötas i en dialog är stort. Detta behov bekräftar de föräldrar vi mött när vi varit ute och pratat om adoption, både som författare och som redaktörer för antologin *Hitta hem. Vuxna adopterade från Korea berättar* (Ordfront Förlag 2003).

Med projektet *Adoption – ett annat sätt att bli förälder* vill vi fördjupa och utveckla dialogen mellan vuxna adopterade och dagens adoptivföräldrar, där vi både delar med oss av våra egna erfarenheter och upplevelser som adopterade men också tar del av föräldrarnas perspektiv. Ett perspektiv som vi delar på flera sätt, dels som tillhörande samma generation som majoriteten av dagens blivande eller nyblivna adoptivföräldrar, dels som föräldrar till barn med etniskt osvenskt utseende. Våra barns verklighet tvingar oss att på nytt reflektera över vår egen identitet, denna gång också från deras perspektiv i ett Sverige som på många sätt ser annorlunda ut än när vi själva växte upp.

Vi riktar oss både till blivande föräldrar och föräldrar till barn i olika ålder och från olika länder. Tonårsföräldrar eller föräldrar till unga vuxna eller vuxna har vi inte mött ännu, trots att det inte finns några hinder för en grupp med mer tonårsinriktade frågeställningar. Viktigt är dock att vår verksamhet är förebyggande, inte åtgärdande. Vi anar att föräldrar till tonåringar som har reella adoptionsrelaterade problem,

söker sig till den professionella sjukvården och psykiatrin, en vård som vi varken kan eller ska erbjuda.

Man kan fråga sig om vår verksamhet framstår som problemorienterad, att det enda skälet till att föräldrar söker sig till oss är för att de har "problem" sina barn. Vi vill hellre se att det vi diskuterar är sådant som kan men inte behöver vara ett problem, frågor som föräldrarna och barnen kan men inte nödvändigtvis måste ställas inför.

Vi har valt att utgå från några specifika teman och frågeställningar: anknytning och separation, identitet, återresor eller "söka rötter"-frågor samt främlingsfientlighet och fördomar. Men vi diskuterar också mer svårdefinierade frågeställningar som rör barnens medvetenhet, föräldrarnas engagemang och hur eller om man kan skilja adoptionsrelaterade frågor från mer allmänmänskliga identitetsfrågor.

Föräldrarna träffas i små grupper, högst åtta deltagare. Samtalen och diskussionerna blir intensiva, livliga, ibland känslolösa, men aldrig obehagliga. Att grupperna är så pass små tror vi bidrar till den öppna atmosfären.

Projektet stöds av Allmänna arvsfonden och är planerat att pågå i tre år och syftar till att dels bedriva verksamhet för adoptivföräldrar i form av samtalsgrupper under ledning av vuxna adopterade och dels att sprida denna verksamhet till andra kommuner i hela Sverige. Det är med andra ord ett uppbyggnadsprojekt där den ena delen av arbetet består av att utforma och utarbeta en fungerande modell för själva samtalen, medan den andra delen består av att sprida verksamheten. Detta sker genom att upprätta samarbeten med myndigheter, organisationer, brukare och andra som arbetar med och/eller är engagerade i adoptionsfrågor. Vi arbetar också med att marknadsföra verksamheten samt bilda nätverk för vuxna adopterade som är villiga att leda samtalsgrupperna.

Dom från Regeringsrätten i mål angående medgivande till adoption enligt socialtjänstlagen

*Regeringsrätten har den 12 november 2007 meddelat dom i två mål (mål nr 570-07 och 828-07) angående medgivande till adoption enligt socialtjänstlagen.
Regeringsrätten har avslagit två makars ansökan om medgivande enligt 6 kap. 6 och 12 §§ socialtjänstlagen att i sitt hem ta emot ett utländskt adoptivbarn.*

Frågan i målet var vilken betydelse makarnas ålder hade vid bedömningen av frågan om de kunde anses vara lämpade att adoptera. Det ena paret var 46 respektive 47 år vid tiden för sin ansökan till socialnämnden och 49 år vid tiden för Regeringsrättens dom. Det andra paret var 47 respektive 49 år vid ansökan och 50 respektive 51 år vid tiden för Regeringsrättens dom.

Regeringsrättens domar har följande motivering:

Enligt 1 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, ska när åtgärder rör barn särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Enligt 6 kap. 12 § samma lag ska vid bedömningen av frågan om någon är lämpad att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det särskild hänsyn tas till sökandens kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov och den planerade adoptionens innebörd, sökandens ålder, hälsotillstånd, personliga egenskaper och sociala nätverk.

Lagstiftaren har i 6 kap. SoL angett vilka faktorer som särskilt ska beaktas vid lämplighetsbedömningen. I motiven (prop. 2003/04:131 s. 59-61 och 87) framhålls att bedömningen ska göras med beaktande av samtliga omständigheter som är avgörande för adoptionen. Vad beträffar kriteriet sökandes ålder uttalas att det är av vikt att föräldrarna inte har en alltför hög ålder i förhållande till barnets ålder när barnet anländer till det nya hemmet. Föräldrarna/föräldern ska under åtskilliga år framåt ha styrka och flexibilitet att möta barnets speciella behov. Det är viktigt att åldersstrukturen i adoptivfamiljen inte alltför mycket skiljer sig från de flesta andra familjers. Med äldre adoptivföräldrar ökar sannolikheten för att föräldrarnas hälsa sviktar och krafterna inte räcker till på samma sätt som när föräldrarna är yngre. Det finns en tendens att ge äldre sökande medgivande för äldre barn, vilket i sig kan innebära särskilda svårigheter. Hög ålder hos barnet vid adoption är en riskfaktor som kräver extra kompetenta och starka föräldrar. Vidare uttalas – med hänvisning till rättsfallet RÅ 1995 ref. 67 – att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år. En riktpunkt bör vara att sökanden inte bör vara äldre än 42 år vid ansökningstillfället vilket i praktiken innebär att sökanden är upp mot 45 år när barnet anländer. I enskilda ärenden kan det dock finnas anledning att göra en annan bedömning. Ett exempel på en situation då det kan finnas skäl att frångå riktpunkten är, i det fall ett par ansöker om medgivande, att en av sökandena är något äldre än 42 år. Ett annat exempel är adoption av ett syskon. Ytterligare ett exempel är adoption av ett känt barn, exempelvis släktingbarn eller sommarbarn.

Den omständighet de sökande makarna i de båda rättsfallen främst hade anfört för att frångå denna riktlinje var, förutom deras personliga egenskaper, att deras ansökan i första hand avsåg ett äldre barn varför åldersstrukturen i familjen inte skulle komma att avvika från den i många andra familjer.

Regeringsrätten anförde att utgångspunkten för bedömningen av betydelsen av sökandens ålder borde vara den riktlinje som angivits i motivtexten. Vad de båda makarna hade åberopat angående betydelsen av adoptivbarnets ålder gav enligt Regeringsrättens mening inte anledning att göra avsteg härifrån. Det hade inte heller i övrigt kommit fram någon omständighet som innebar att det av annat skäl kunde anses vara förenligt med den aktuella bestämmelsen att lämna makarna medgivande att ta emot ett barn i syfte att adoptera det. De båda makarna fick därför inte medgivande att ta mot ett utländskt adoptivbarn.

Vägledande samspel för nyhemkomna

Falu kommun erbjuder föräldragrupper för nyhemkomna adoptivföräldrar. Grupperna anordnas av Dialogen som är en verksamhet som drivs av kommunen. I grupperna har man arbetat med Vägledande samspel eller International Child Development Programme, ICDP, som det också kallas.

Vägledande samspel är ett program utarbetat av professor Karsten Hundeide och professor Henning Rye, vid Oslo universitet. Utbildningsprogrammet har använts bl.a. i Angola, Etiopien, Italien, Brasilien, Colombia, Ryssland, Makedonien, Tanzania och Danmark. I Sverige sprids och vidareutvecklas programmet genom Stiftelsen ICDP Sweden.

Vägledande samspel är ett förhållningssätt till barn som bygger på respekt för barnet som en egen person. I stället för att undervisa föräldern i en uppfostringsmetod bekräftar Vägledande samspel föräldrarnas egen kompetens. Tanken är att utveckla föräldrarnas lyhördhet för sitt barn så att hon/han kan skapa en god dialog med barnet. Detta sker genom att man i grupp och enskilt arbetar kring åtta teman, som också kan grupperas i tre dialoger. Den första dialogen handlar om att skapa en positiv bild av barnet samt öka föräldrarnas lyhördhet och responsivitet gentemot barnet. Den andra dialogen handlar om att se barnets inneboende utvecklingspotential och vilja att utforska världen. Föräldrarnas roll i detta samspel är att vägleda och hjälpa barnet skapa mening och sammanhang i dess upplevelser. Den tredje dialogen kallas den reglerande dialogen och handlar om att utveckla skyddande gränser för barnet. I takt med utveckling och mognad kan barnet internalisera gränserna och göra dem till en egen inre förmåga att styra sig själv.

Alla nyhemkomna adoptivföräldrar i Falu kommun får, av socialsekreteraren som arbetar med adoptionsfrågor, ett erbjudande om att delta i en föräldragrupp. När det finns en grupp på tre till fyra föräldrar startas en föräldragrupp. Gruppen träffas en och en halv timma, sex till

åtta gånger. Eftersom föräldrarna har barnen med sig kan gruppledarna bekräfta föräldrarnas samspel med sina barn. Deltagarna får en hemuppgift vid varje tillfälle som de kan diskutera hemma med den andra föräldern.

Lisa Grundström, en av de gruppleddare som arbetar på Dialogen, beskriver kortfattat de åtta teman som man arbetar med i grupperna så här:

- Tema 1 - Visa positiva känslor: Föräldrarna får göra en övning där de bland positiva ord får välja de ord som de tycker bäst beskriver deras barn. Med dessa ord får de sedan beskriva sina barn för varandra.
- Tema 2 - Visa följsamhet med barnet: Föräldrarna får diskutera: Vad innebär det att vara följsam? Kan man alltid vara det? Är det annorlunda när det gäller adoptivbarn?
- Tema 3 - Ha en god dialog med barnet: Samtal om vad en känslomässig dialog är och betydelsen av den för anknytningen. Även samtal om "turtagning" och hur den hänger samman med förmågan att leka.
- Tema 4 - Uppmuntra och bekräfta det barnet klarar av: Samtal om skillnaden mellan självkänsla och självförtroende.
- Tema 5 - Hjälpa barnet att samla sin uppmärksamhet: Föräldrarna får diskutera: Hur gör du när du hjälper ditt barn att samla sin uppmärksamhet? Hur reagerar ditt barn när du gör det? Adoptivbarn kan behöva hjälp med att samla sin uppmärksamhet.
- Tema 6 - Ge mening åt delade upplevelser av omvärlden genom att beskriva det som ni upplever tillsammans: Samtal om vikten av att sätta ord på det som man upplever tillsammans för att barnets värld ska bli begripligt. Även samtal

---

om adoptivbarns kontrollbehov och hur man kan hjälpa barnet med detta.

- Tema 7 - Utvidga och förklara det ni upplever tillsammans: Genom att jämföra det man upplever tillsammans med något som barnet upplevt tidigare stimulerar man barnets kunskapsutveckling och förmåga till reflektion. Det här är också viktigt för barnets språkutveckling.

- Tema 8 - Vägleda barnet och sätta gränser på ett positivt sätt: Samtal om hur man kan sätta gränser på ett positivt sätt och hur man tänker kring det och vad det kan vara. Vilken betydelse har det att barnen är nya i familjen och att de mognadsmässigt kan vara yngre än sin faktiska ålder?

Man funderar också kring varje tema utifrån sin motsats. T.ex. vad innebär det för ett barn att inte bli positivt speglad, att inte få möjlighet att dela upplevelsen av omvärlden eller inte få kärleksfulla gränser. Dessa motsatser kan vara ett sätt att fundera kring vad barnen kanske inte haft före adoptionen.

Så här beskriver föräldrar som deltagit i grupperna att de har förändrats:

- Jag har fått tillfälle att tänka till och reflektera över det jag gör. Jag har blivit mer medveten om vad jag gör i förhållande till mina barn, kan hejda mig och ibland välja ett annat sätt.
- Jag har fått en del "nycklar" att använda i vårt samspel. Det känns bra för mig som vuxen och ger god respons från barnet.
- Jag har blivit mer medveten om hur jag gör saker och ting i samspel med mitt barn. Ibland tror jag också att om man funderar/bearbetar

något ihop med andra så sker en förändring inombords som mitt barn känner av. Efter att vi pratade om tandborstning t.ex. så var det inte längre något problem.

- Jag har blivit mer medveten som förälder. Har fått ord på sådant jag kanske redan gjorde, men då omedvetet.
- Jag har blivit tydligare gentemot mitt barn. Känner mig tryggare med de beslut jag fattar. Jag tycker att jag blivit bekräftad som en bra förälder.
- Jag tycker att jag tänker mer nu, än tidigare, på vad jag gör – och varför, på vad jag säger – och varför och hur jag reagerar – och varför. Jag funderar också omvänt ur mitt barns synvinkel.

Dialogens erfarenhet är att vissa frågor och tankar är specifika för adoptivföräldrar t.ex. hur länge ska man vara följsam med sitt barn? En annan fråga är när känner man att man är mamma eller pappa? Ett tredje exempel är hur sätter man gränser mot omgivningen när man adopterat ett barn?

Information om Vägledande samspel finns på www.icdp.se.

Den som är intresserad av att starta Vägledande samspelegrupper för adoptivföräldrar är välkomna att kontakta lisa.grundstrom@falun.se.

Utgivare: Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA | Box 308, 101 26 STOCKHOLM
Telefon: 08-54 55 56 80 | Fax: 08-650 41 10 | E-post: info@mia.eu | Webbplats: www.mia.eu
Ansvarig utgivare: Meit Camving | Redaktör: Lovisa Kim | Layout: Kirsti Åström